

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему:

**Біржові операції у підвищенні ефективності діяльності
підприємства (на матеріалах ПАФ «Петрівка»)**

Виконав: здобувач першого рівня вищої освіти, групи 401-ЕП

Спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Шивела І.А.

Керівник: к.е.н., доц. Хадарцев О.В.

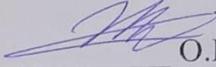
Рецензент: Кобець С.П.

Консультанти:

з кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
(охорона праці)

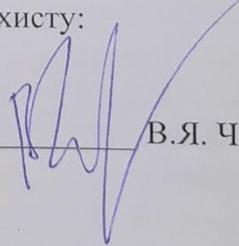
07.06.2021 р. В.В. Биба

Здобувач 22.06.2021 р. І.А. Шивела

Керівник роботи 22.06.2021 р. О.В. Хадарцев

Нормоконтроль 22.06.2021 р. О.В. Хадарцев

Допустити до захисту:

Завідувач кафедри 18.06.2021 р. В.Я. Чевганова

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

ступінь вищої освіти «бакалавр»

Напрямок підготовки

(шифр і назва)

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки, підприємництва
та маркетингу

В.Я. Чевганова

“ 3 ” 03 2021 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Шивела Іван Анатолійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Біржові операції у підвищенні ефективності діяльності підприємства
(на матеріалах ПАФ «Петрівка»)

керівник роботи Хадарцев О.В., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “ 03 ” 03 2021 року № 158 фд

2. Строк подання здобувачем роботи 14.06.2021 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавство України, навчальна, наукова, довідкова та
методична література, фахові періодичні видання, інформаційні ресурси, установчі
документи підприємства, фінансова, оперативна та статистична звітність
підприємства

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно
розробити) Вступ. Розділ 1. Теоретичні засади
організаційного бізнесу ринку. Розділ 2. Аналіз
ліквідності - економічне середовище діяльності
ПАФ «Петрівка». Розділ 3. Завдання підвищення ефектив-
ності через участь у біржових торгах. Висновки
Глобалізація, Перелік використаних джерел

5. Перелік графічного матеріалу:

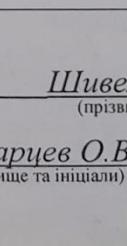
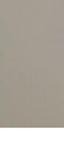
Ілюстративний матеріал у кількості

15

аркушів представлений у

Додатку Г

6. Консультанти розділів роботи

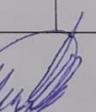
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Биба В.В., к.т.н., доцент	11.05.21 	03.05.21

7. Дата видачі завдання 26.04.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретична частина	26/04–09/05	30%
2	Аналітична частина	10/05–23/05	60%
3	Проектна частина	24/05–06/06	88%
4	Виготовлення ілюстративного матеріалу, перевірка на плагіат	07/06–13/06	95%
5	Рецензування та підготовка до захисту	14/06–20/06	100%
6	Захист випускної роботи бакалавра	22/06–27/06	+

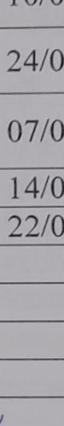
Здобувач

(підпис)

Шивела І.А.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Хадарцев О.В.

(прізвище та ініціали)

Примітки:

61. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом роботи з боку кафедри (циклової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).
62. Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикловою комісією).
63. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки.

РЕФЕРАТ

Шивела І.А. Біржові операції у підвищенні ефективності діяльності підприємства (на матеріалах ПАФ «Петрівка»). Машинопис. Кваліфікаційна робота бакалавра на здобуття першого рівня вищої освіти зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021 р.

Робота містить 137 сторінок, 19 таблиць, 15 рисунків, 68 найменувань використаних джерел, 4 додатки.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність ПАФ «Петрівка».

Мета роботи: дослідити теоретичні та методичні основи участі в біржових операціях на фондовому ринку, підвищення ефективності підприємницької діяльності через участь біржових операціях.

Предметом дослідження є методичні основи формування і управління стратегіями біржового підприємництва, моделі та методи формування механізму реалізації бізнес-стратегій на фондовому ринку.

У роботі досліджено теоретичні засади функціонування біржового ринку, методичні підходи до формування стратегії біржових операцій на фондовому ринку зокрема, розкрито характеристику та виконано аналіз діяльності ПАФ «Петрівка».

Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності підприємницької діяльності об'єкту дослідження на фондовому ринку, на підставі визначення потенційної привабливості основних біржових активів, що дозволить сформувати відповідну стратегію входження підприємства у біржові операції фондових майданчиків організованої торгівлі в Україні.

Одержані результати можуть бути використані у практичній діяльності ПАФ «Петрівка» і сприятимуть зростанню дохідності активів підприємства та підвищенню ефективності господарювання.

Ключові слова: фондовий ринок, біржовий актив, цінні папери, фінансові інструменти, інвестор, трейдер, стратегія.

ABSTRACT

Shivela I.A. Exchange operations in improving the efficiency of the enterprise (on the materials of PAF “Petrivka”). Typescript. Qualifying work of a bachelor for obtaining the first level of higher education in the specialty 076 “Entrepreneurship, trade and exchange activities”. – Poltava: National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, 2021.

The work contains 137 pages, 19 tables, 15 figures, 68 names of used sources, 4 appendices.

The object of research is the economic activity of PAF “Petrivka”.

Purpose: to explore the theoretical and methodological foundations of participation in stock exchange transactions in the stock market, improving the efficiency of business through participation in stock exchange transactions.

The subject of the research is the methodological bases of formation and management of exchange business strategies, models and methods of formation of the mechanism of realization of business strategies in the stock market.

The paper investigates the theoretical foundations of the stock market, methodological approaches to the formation of the strategy of stock market operations in particular, reveals the characteristics and analysis of the activities of PAF “Petrivka”.

Measures are proposed to increase the efficiency of business activities of the object of study in the stock market, based on determining the potential attractiveness of major exchange assets, which will form an appropriate strategy for the company to enter the stock exchange operations of organized trading platforms in Ukraine.

The obtained results can be used in the practical activities of PAF “Petrivka” and will help increase the return on assets of the enterprise and increase the efficiency of management.

Key words: stock market, exchange asset, securities, financial instruments, investor, trader, strategy.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1. Теоретичні засади функціонування біржового ринку	9
1.1. Сутність біржової діяльності та біржового ринку, їх характеристика	9
1.2. Напрями та типи біржових бізнес-стратегій	19
1.3. Ефективність здійснення та вкладень у біржових операціях	31
Розділ 2. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства ПАФ «Петрівка»	42
2.1. Стан та перспективи сільського господарства в Україні .	42
2.2. Організаційно-правові основи функціонування ПАФ «Петрівка»	49
2.3 Аналіз економічних та фінансових показників діяльності підприємства	56
2.4. Стан охорони праці на підприємстві	64
Розділ 3. Заходи підвищення ефективності діяльності ПАФ «Петрівка» через участь у біржових операціях	76
3.1. Оцінювання привабливості для підприємства основних біржових активів	76
3.2. Входження підприємства у біржові операції на фондовому ринку	85
Висновки та пропозиції	92
Глосарій	95
Список використаних джерел	100
Додатки	106
Додаток А. Звітність підприємства за 2018 рік	107
Додаток Б. Звітність підприємства за 2019 рік	112
Додаток В. Звітність підприємства за 2020 рік	117
Додаток Г. Ілюстративний матеріал до кваліфікаційної роботи	122

ВСТУП

Біржовий ринок відіграє важливу роль в економіці країни завдяки системі фондових відносин, накопичення і перерозподілу фінансових ресурсів, що є необхідним для подальшого розвитку. Розвинена інфраструктура цього ринку забезпечує ефективну діяльність з перерозподілу тимчасово вільних коштів в межах економіки країни, що в свою чергу може дати поштовх економічному зростанню та сприятиме розширеному відтворенню суспільного виробництва. На біржовому ринку цінних паперів здійснюється трансформація тимчасово вільних коштів та накопичень суб'єктів економічних відносин в інвестиційні ресурси.

При цьому, необхідною умовою ефективного розвитку підприємства стає взаємодія та функціонування його структурних елементів, а саме: бірж, торгово-інформаційних систем, спеціальних страхових фондів, інформаційних агентств. Саме тому потребують вивчення засади розширення і розвитку підприємництва на біржових ринках, управління фондовою інвестиційною діяльністю, адаптація закордонного досвіду до вітчизняних реалій.

Проблеми функціонування бірж, українського фондового ринку, його інфраструктури займались вітчизняні науковці О. Василик, В. Корнеєв, З. Лапішко, Т. Майорова В. Міщенко, О. Мозговий, А. Пересада, М. Савлук, І. Ткачук, В. Шелудько. Дослідженню інфраструктури та її ролі присвячені роботи О. Вільямсона, Ф. Йохімсена, Х. Зінгера, А. Пізенті, Г. Хедткампа. Таким чином актуальність даних питань зумовила вибір теми, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. В даній кваліфікаційній роботі бакалавра розглядаються теоретичні основи і розробка методичних та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності господарської діяльності підприємства через участь у певних біржових операціях.

Метою роботи є дослідити теоретичні та методичні основи біржових операцій на ринку, підвищення ефективності підприємницької діяльності через участь біржових операціях, запропонувати напрями входження підприємства ПАФ «Петрівка» в біржовий ринок у якості суб'єкта підприємництва.

Об'єктом дослідження є виробнича та господарська діяльність ПАФ

«Петрівка». Предметом дослідження є методичні основи формування і управління стратегій біржового підприємництва, моделі та методи побудови організаційно-економічного механізму управління операціями на біржовому ринку.

В першому розділі досліджено теоретичні засади функціонування біржового ринку, а саме: сутність ринку, особливості біржових операцій та їх характеристику, напрями потенційного підприємництва на біржовому ринку. Розглянуто підходи до формування стратегії біржових операцій, оцінки привабливих біржових активів, інструменти аналізу ефективності вкладень у біржові активи.

В другому розділі розкрито характеристику галузі сільського господарства та аналіз діяльності ПАФ «Петрівка». Здійснено оцінку зовнішнього середовища підприємства, розглянуто організаційно-правові основи функціонування ПАФ «Петрівка». Виконано аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ПАФ «Петрівка» та оцінку стану охорони праці на підприємстві.

В третьому розділі розглянуто заходи щодо підвищення ефективності господарської діяльності ПАФ «Петрівка» за рахунок участі в біржових операціях. На підставі визначення потенційної привабливості для підприємства основних біржових активів, це дозволить йому сформулювати відповідну стратегію входження підприємства у біржові операції на фондовому ринку.

Теоретичною і методологічною основою роботи є законодавча база та нормативно-правові акти, статистична і оперативна звітність підприємства, підручники, посібники, монографії, тематичні публікації у фахових і періодичних виданнях, комерційна інформація суб'єктів фондового ринку та компаній, що пропонують ofertу цінних паперів на фондовому ринку.

Одержані в процесі виконання кваліфікаційної роботи бакалавра результати можуть бути використані у практичній діяльності ПАФ «Петрівка», і сприятимуть зростанню дохідності активів підприємства та підвищенню ефективності господарювання.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІРЖОВОГО РИНКУ

1.1. Сутність біржової діяльності та біржового ринку, їх характеристика.

Установи, аналогічні біржам, функціонували ще у Вавилоні, Стародавньому Єгипті і Фінікії. Але перша постійна біржа виникла в 1406 року в голландському місті Брюгге біля будинку Ван дер Бурса. На будинку був намальований герб у вигляді трьох гаманців, які на латині позначалися словом «bursa». Звідси стали називатися біржами і створювалися в подальшому товарні і фондові ринки: в Антверпені (1460), Ліоні (1462), Тулузі (1469), Амстердамі (1530), Парижі (1563), Гамбурзі (1564), Кельні (1566), Гданську (1593), Берліні (1716), Відні (1771). Першою міжнародною стала біржа Антверпені. Біржі поділяються на товарні (оптові угоди з зерном, металами, нафтою та іншими так званими біржовими товарами), валютні та фондові (операції з цінними паперами). З кінця ХІХ - початку ХХ ст. фондові біржі стали найважливішими центрами національної та міжнародної економічної діяльності. Біржі створювалися як приватні, громадські державні організації (табл. 1.1).

В даний час в світі функціонує близько 200 провідних фондових бірж. Найбільш великими є національні фондові біржі, які знаходяться в головному фінансовому центрі країни. На них концентруються акції компаній з загальнонаціональними масштабами операцій. Фондова біржа та інститути організованого ринку цінних паперів представляють систему, яка відрізняється високим ступенем впорядкованості та відповідальності за прийняте рішення. Її функціонування зумовлює значною мірою ефективність фондового ринку і ступінь впливу на економічні процеси в країні. Біржова торгівля характеризується такими загальними рисами:

- біржа не займається торгово-посередницькою діяльністю, а лише створює для неї умови;
- публічність торгівлі - біржові торги ведуться у присутності всіх членів біржі або з їхнього відома;
- гласність торгівлі – результати біржової торгівлі є відкритими для широкого загалу, дані про них поступають через засоби масової інформації;
- урегульованість торгівлі з боку держави та громадськості.

Таблиця 1.1 – Види бірж за класифікаційними ознаками [46; 55]

Класифікаційна ознака	Види бірж
1. Вид біржового товару	1.1 Товарні 1.1.1 Товарно - сировинні 1.2 Фондові 1.3 Валютні
2. Принцип організації (роль держави у створенні бірж)	2.1 Публічно - правові (державні) 2.2 Приватноправові (приватні) 2.3 Змішані
3. Організаційно - правова форма	3.1 Акціонерні товариства (відкритого і закритого типу) 3.2 Товариства з обмеженою відповідальністю 3.3 Інші організаційно - правові форми
4. Форма участі відвідувачів у біржових торгах	4.1 Закриті 4.2 Відкриті 4.2.1 Ідеально відкриті 4.2.2 Відкриті змішаного типу
5. Номенклатура товарів, що є об'єктом біржового торгу	5.1 Універсальні 5.2 Спеціалізовані 5.2.1 Вузькоспеціалізовані
6. Вид біржових угод	6.1 Біржі наявного товару 6.2 Ф'ючерсні біржі 6.3 Опціоні біржі 6.4 Змішані біржі
7. Місце і роль у світовій торгівлі	7.1 Міжнародні 7.2 Національні
8. Місце та географія торгівлі (сфера діяльності)	8.1 Центральні 8.2 Міжрегіональні 8.3 Регіональні (локальні)

Як підвид організованого ринку біржова торгівля характеризується такими рисами:

- існування затверджених правил торгівлі, розрахунків та постачання активів (товарів, послуг, цінних паперів тощо);

- наявність організації, яка керує роботою ринку;
- концентрація достатньої кількості продавців та покупців у часі та просторі;
- державне регулювання та саморегулювання.

З урахуванням правового статусу в світовій практиці існують три типи фондових бірж, а саме:

- 1) публічно-правові;
- 2) приватні;
- 3) змішані.

До основних функцій фондової біржі належать:

- мобілізація та концентрація вільного грошового капіталу та заощаджень шляхом організації продажу цінних паперів;
- інвестиції держави та інших економічних організацій шляхом організації купівлі їх цінних паперів;
- забезпечення високого рівня ліквідності інвестицій у цінні папери.

Біржа контролює щоб ніхто з продавців чи покупців не міг диктувати ціни.

Операції здійснюються відкритою торгівлею і надається повна інформація про кожному з них. Спочатку інформація потрапляє на електронне табло біржі, а потім публікується в друкованому вигляді. Фондові цінності - це цінні папери, з якими дозволено проводити операції на біржі. Торгівля здійснюється або партіями на певну суму, або за видами, тоді як операції укладаються без присутності самих цінних паперів на біржі.

Розглянемо особливості біржової торгівлі. Торгівля на біржі має справу з активами, які належать або до групи капіталу (наприклад, цінні папери), або до групи товарів (наприклад, кольорові метали, сільськогосподарські товари). Основна угода на біржі – це покупка і продаж відповідних активів.

До основних особливостей біржових інститутів як особливої форми ринку можна віднести [55]:

- торгівля товарами, замінними стандартами і зразками, що дозволяє в момент купівлі-продажу продавати не сам товар, а договір на його поставку;
- регулярність проведення торгів і їх проведення на основі чітко

встановлених правил;

- ціноутворення на основі співвідношення попиту і пропозиції;
- свобода вибору продавцями і покупцями підрядника за договором;
- стандартизація договорів, розмірів мінімальних лотів, лотів, обсягів поставок.

З огляду на ці та інші особливості обміну, можна сказати, що біржу в юридичному сенсі слід розуміти як організацію, яка має характеристики, встановлені законом, які відбуваються з її допомогою в конкретному типі транзакції (транзакції обміну) між учасниками товарного, валютного та інших типів ринків. Сучасна торгівля активами є результатом довгої еволюції різних форм оптової торгівлі: ярмарків, реальних товарних бірж, ф'ючерсних бірж. Маючи деякі загальні організаційні особливості, вони постійно змінюються, адаптуючись до потреб як виробництва, так і торгівлі. У своєму розвитку товарна біржа пройшла етапи від оптового ринку, на якому укладалися угоди з доступними товарами, до сучасного ф'ючерсного ринку (табл. 1.2).

В цьому сенсі, український ринок похідних цінних паперів є досить молодим і в відрізняється від аналогічних ринків країн, які мають розвинену фінансову систему, і кількісно, і якісно. Так, обсяг світового ринку деривативів в 2018 році досяг рівня 710 трлн. дол. Частка ВВП України в світовому ВВП становить 0,24%. На противагу цьому частка українського ринку деривативів в світовому обсязі становить лише 0,0003% . Перша суттєва особливість українських деривативів - відміну від іноземних деривативів з базових активів. В Україні існує безліч обмежень на кількість базових активів. Наше законодавство дозволяє тільки три типи базових активів: цінні папери, товари або фонди, відповідно, існує три типи похідних інструментів: акції, товари та валюта. Однак слід зазначити, що в правилах згадуються інші активи, такі як «характеристики» цих базових активів, які також можуть бути базовими активами, але тільки за певних умов. Другою важливою особливістю деривативів, дозволених до випуску в Україні, є обмеження для емітентів. Це стосується всіх видів похідних фінансових інструментів. Третя особливість деривативів в Україні - наявність обмежень на місце торгівлі цими цінними паперами.

Таблиця 1.2 – Основні характеристики форвардних і ф'ючерсних контрактів

Складові контракту	Форвардний	Ф'ючерсний
Сторони контракту	два конкретні контрагенти	знеособлені партнери
Вид зобов'язань	непереуступний	вільнозамінюваний
Гарант	відсутній	розрахункова палата
Метод торгівлі	договірна процедура між двома сторонами	відкрите оголошення на подвійному аукціоні
Товарне покриття	реальної якості	базової якості
Обсяг поставки	погоджується сторонами	стандартизований біржою
Якість	погоджується сторонами	стандартизована біржою, допускаються незначні відхилення
Час поставки	договірний	стандартизований біржою
Розмір застави	залежить від ступеня довіри сторін	визначається ступенем зміни ціни
Частота реального виконання	100%	до 2 %
Спосіб виконання	реальна поставка, оплата в різних формах проти поставки	ліквідація угоди в двох формах: офшорна угода або фізична поставка
Ціна товару	визначається сторонами на основі попиту	визначається в процесі відкритих торгів у біржовій ямі
Публікація інформації про угоду	пропозиція обмежена	обов'язкова
Ризик	присутні всі види ризиків, рівень залежить від кредитного рейтингу клієнта	відсутній
Ліквідність	часто обмежена	залежить від біржового активу, але загалом дуже висока
Розрахунки за контрактом	в кінці терміну контракту	щоденно

Ще одна особливість деривативів в Україні - повна відсутність непокритих (незабезпечених) деривативів. У світовій практиці можливе існування як покритих, так і непокритих деривативів. Законодавство України забороняє незабезпечені (незабезпечені) деривативи. На відміну від світового ринку, де основна кількість операцій здійснюється на позабіржовому ринку, в Україні практично всі операції з деривативами здійснюються на біржовому ринку (тільки 0,11% контрактів здійснюються на позабіржовому ринку). Причиною є нестабільна політична та економічна ситуація в країні, яка спонукає учасників ринку торгувати на більш надійних біржових майданчиках, сподіваючись таким чином захистити себе від можливих ризиків. Хоч ринок деривативів і характеризується постійним

зростанням обсягів операцій, на жаль, все ж можна констатувати низьку зацікавленість суб'єктів господарювання в їх використанні у своїй діяльності, що свідчить про наявність багатьох перешкод до їх ефективному застосуванню. З одного боку, операції з похідними цінними паперами дозволяють мінімізувати ризики, дозволяють підвищувати ефективність фінансової та виробничо-господарської діяльності учасників фінансового ринку. З іншого боку, операції з деривативами в країнах з перехідною економікою залишаються досить ризикованими для всіх суб'єктів ринку цінних паперів.

Учасники біржової торгівлі можуть проводити між собою будь-які операції з приводу купівлі-продажу біржового активу [19]. Брати участь у біржовій торгівлі, тобто купувати і продавати актив на біржі, можуть будь-які учасники ринку, але робити вони це можуть, як правило, через біржових посередників.

Таким чином, біржова торгівля зводиться до купівлі-продажу біржових активів біржовими посередниками, однак це не означає, що вона не має тісних взаємозв'язків з іншими видами ринкових операцій, активів, ринків та їх учасників.

Торгівля, що здійснюється на біржі, або біржова торгівля, на відміну від будь-яких інших видів торгівлі торгової діяльності має такі основні риси [55]:

- приуроченість до певного місця і часу, тобто біржова торгівля проводиться тільки в спеціально відведеному для цього процесу місці і тільки у встановлені години роботи біржі;
- підпорядкованість встановленим правилам біржової торгівлі; кожна біржа виробляє свої правила торгівлі і всі учасники торгівлі повинні дотримуватися цих правил;
- публічність, тобто біржова торгівля ведеться в присутності всіх членів біржі з їх відома;
- гласність, тобто результати біржової торгівлі є відкритими для широкої публіки, відомості про них надходять в суспільство через ЗМІ;
- урегульованість з боку держави і громадськості; держава через свої законодавчі і нормативні акти встановлює правила, відповідно до яких біржі будують свою діяльність;

– концентрація попиту і пропозиції по товарах, що реалізуються на біржі, бо біржа – це найкраще місце, де легко можна знайти покупця на товар, що продається або продавця необхідного товару. На цій основі складаються біржові (ринкові) ціни.

Організаційна структура біржового ринку та його основних учасників представлена на рисунку 1.1.

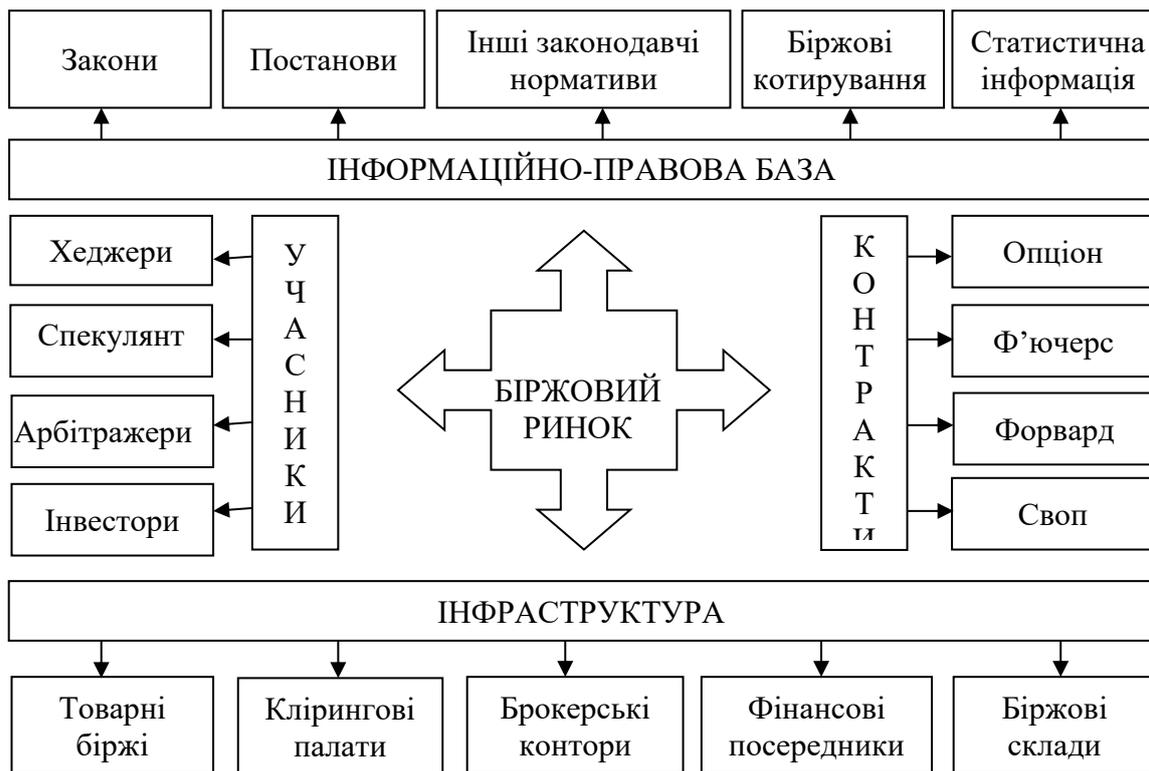

Рис. 1.1 - Організаційна структура біржового ринку [38; 45; 49]

Таким чином, основними структурними елементами біржового ринку є:

- інформаційно-правова база;
- біржовий ринок із його учасниками, видами контрактів;
- біржова інфраструктура.

До основних елементів інфраструктури біржового ринку належать [32]:

- товарна біржа, яка забезпечує організацію і проведення біржових торгів деривативами;
- клірингова палата, яка є фінансовим інститутом, до основних обов'язків якого входить забезпечення розрахунково-клірингових послуг для основних учасників даного ринку;

- біржові ліцензовані склади, які забезпечують зберігання і трансферт товарних потоків;
- інформаційно-правове поле, основними складовими елементами якого є цілісна база законодавчо-правового регулювання та розвинутий економічно-інформаційний простір;
- інститут посередницьких структур – це категорія учасників, яка диференціюється на професійних та непрофесійних учасників.

До першої групи належать брокерські і дилерські контори, а також учасники безпосередньо задіяні у здійсненні операцій на товарних біржах. Всі інші – непрофесійні учасники. Важливим при цьому є також поділ учасників залежно від цілей застосування деривативних інструментів на [19; 58]:

- хеджерів – учасників ринку, які використовують деривативи з метою страхування від цінових ризиків, пов'язаних з угодами на спотовому ринку;
- спекулянтів – учасників біржової торгівлі, які прагнуть отримати прибутки від гри на біржових цінових і курсових різницях, що виникають на біржових торгах у часі і просторі;
- арбітражерів – учасників, які одержують прибутки від одночасної купівлі-продажу одних і тих же деривативів на різних біржах і спотових ринках, якщо на них спостерігаються різні ціни;
- інвесторів, які використовують інструменти ринку деривативів у своїх стратегіях портфельного менеджменту. На західних ринках деривативів до цієї групи учасників належать інвестиційні, страхові фонди, банки, а також інші фінансові установи.

Що стосується організаційної структури біржового ринку, варто дати наступне визначення: біржовий ринок - це ринок, який включає в себе фондовий товарний ринок, фондовий ринок, валютний ринок і ринок цінних паперів і призначений для проведення обмінних операцій певних фінансових інструментів і має строгі правила виконання цих угод [58].

Стан функціонування і розвитку всіх перерахованих вище сегментів організаційної структури біржового ринку безпосередньо відображає як ступінь

розвитку біржової інфраструктури, так і рівень ліквідності біржової торгівлі в країні, а також визначає поточний стан і перспективи біржової торгівлі. торгівля учасниками ринку товарних і похідних фінансових інструментів. Біржова діяльність - це особлива форма організації торгівлі в умовах розвиненої ринкової економіки. Біржова торгівля - універсальний механізм організації ринку, масштаб якого може вимірювати стан економічного розвитку [].

В сучасних умовах Біржовий ринок відіграє роль одного з інструментів, покликаних регулювати рух капіталів і забезпечувати їх вільне переміщення з одного сектора економіки в інший. Біржовий ринок, вбираючи в себе риси всіх попередніх форм оптової торгівлі, служить для полегшення торгового процесу, створення більш ефективного механізму укладення торгових угод, а також для захисту інтересів як продавців, так і покупців від несприятливих змін цін [29].

Таким чином, фондовий ринок є одним з типів організованого ринку, який діє в певному місці відповідно до єдиними законодавчими правилами і положеннями, на яких брокери і брокерські контори проводять торгові операції з метою отримання прибутку.

Науковці спрямовують дослідження на здійснення комплексної оцінки існуючих проблем розвитку біржового ринку України та виявлення шляхів їх подолання. Дослідники виділяють головні проблеми біржового ринку України [29;45;58;65].

- викривлення обмінного простору. Незважаючи на рекордну кількість офіційно створених бізнес-організацій, які називаються «біржею», в Україні фондовий ринок створюється штучно і не виконує властивих йому функцій. Біржі в основному працюють в ізольованій бізнес-середовищі або створюються для забезпечення бізнес-інтересів певної групи людей. Основна частина угод, пов'язаних з біржовими товарами, здійснюється на позабіржовому ринку, а угоди, укладені на біржах, практично не є біржовими. Також слід зазначити, що ринок характеризується непрозорістю механізму ціноутворення і секретністю інформації.

- низький рівень ліквідності. Невеликий обсяг угод на фондовому ринку зумовлює низьку ліквідність організованого ринку, що, в свою чергу, гальмує його розвиток через неможливість нормальної роботи інвесторів з управління

інвестиційними портфелями. Це означає неможливість проводити операції з активами за ринковими цінами через відсутність або недостатній обсяг попиту і пропозиції на них. Один із наслідків - висока волатильність ринку;

- невелика кількість біржових інструментів. Для всієї різноманітності фінансових інструментів, в тому числі деривативів, в Україні існує лише обмежений набір з обмеженим набором характеристик прибутковості, ризику, безпеки і т. Д.;

- низький рівень довіри. Існуючі товарні біржі не надають учасникам торгів гарантій виконання зобов'язань за біржовими контрактами, що знижує інтерес учасників ринку до біржової торгівлі і, як наслідок, призводить до незначних обсягів біржової торгівлі. З іншого боку, компанії не розглядають фондовий ринок як доступне джерело дешевих фінансових ресурсів. Курси акцій підприємств не є показником їх успішності і перспектив розвитку. В результаті спостерігається значна недооцінка більшості торгуються на біржі активів і низький рівень капіталізації фондового ринку.

- низький рівень захисту прав акціонерів та інвесторів. Захист прав акціонерів в Україні - це скоріше формальність, ніж реальний механізм. Характерно неможливість реально впливати на діяльність акціонерних товариств, відсутність гарантій з боку держави щодо захисту прав, небажання компаній виплачувати дивіденди, обмежений доступ фізичних осіб на фондовий ринок;

- низький рівень біржової етики та ділової культури. Світова біржова торгівля характеризується високим рівнем регулювання, має певні правила підпорядкування і навіть свій специфічний мову. Міжнародні біржі працюють на принципах публічності і відкритості, представляють свої результати у вільному доступі для широкої публіки. Однак українські підприємства в цілому і суб'єкти обмінних установ зокрема мають низький рівень дотримання правил і етичних норм ведення бізнесу, досить закриті і вважають за краще закулісний спосіб ведення бізнесу. Разом з тим розвиток електронних технологій торгівлі дозволяє нівелювати певні недоліки. Відкрита торгова система надає можливість своїм клієнтам безпосередньо, через мережу Інтернет, здійснювати всі біржові операції. На електронній біржі всі трансакційні етапи здійснюються автоматично,

інтегруються між собою за допомогою електронних зв'язків процесів прийняття і передачі заявок, визначення ціни, виконання угоди, клірингу і розрахунків, надання інформації і забезпечення контролю виконання. Інтернет-трейдинг – це сучасна технологія укладання угод з пінними паперами, яка дозволяє компанії-брокеру автоматично обслуговувати необмежену кількість клієнтів шляхом спрямування інформації про їхні заявки безпосередньо в торговельну систему біржі [10; 27]. Інтернет-трейдинг має такі переваги: прямий доступ до біржової інформації та інструментарій її аналізу; можливість самостійно виставляти заявки та укладати угоди, моніторити власний портфель активів в онлайн режимі; прийнятна вартість операцій з купівлі-продажу; висока ліквідність; прозорість угод і низькі спреди – різниця між кращими цінами покупки й продажу у той самий момент часу на будь-який актив (акції, ф'ючерси, опціони); швидке відкриття рахунку при мінімальному стартовому капіталі. Застосування новітніх технологій і механізмів електронної торгівлі приводить до поступового зникнення різниці між традиційною біржовою торгівлею та електронними позабіржовими торговельними системами. Така тенденція проявляється у прагненні бірж використовувати систему електронної торгівлі, яка відмовляється від голосових торгів і перетворюється в систему так званих «торгових точок», що обслуговують клієнтів за допомогою віддалених робочих терміналів.

1.2. Напрями та типи біржових бізнес-стратегій.

Як було зазначено в п. 1.1, біржовий ринок є вторинним ринком, де основними учасниками виступають спекулянти, які мають на меті отримання прибутку у вигляді курсової різниці. Зміст їх діяльності зводиться до постійної купівлі-продажу цінних паперів. Біржовий курс цінних паперів визначається наступними факторами:

- прибутковістю (дивідендами, процентами) поточної та очікуваної;
- розмірами банківської процентної ставки (позичкового відсотка), ціною на золото, окремі товари та нерухомість, так як вкладення на банківські рахунки, в

золото, товари і нерухомість є альтернативою додатки тимчасово вільних коштів;
- біржовою спекуляцією.

Спеціалізована (професійна) підприємницька діяльність є системним елементом такого ринку. Так, накладення принципів і функцій підприємництва на функції біржового ринку дозволяє виділити наступні особливості:

- 1) наявність комерційної ідеї що дозволяє перерозподіляти вільні кошти інвесторів шляхом обміну на зобов'язання в формі фондкових активів;
- 2) диверсифікацію ресурсів, що проявляється в поєднанні споріднених видів професійної діяльності на ринку, поєднанні посередницької діяльності від імені та за рахунок клієнта і діяльності від свого імені і за свій рахунок;
- 3) отримання прибутку від пропозиції біржових послуг або здійснення операцій з цінними паперами та фінансовими інструментами. При цьому слід розрізняти дії структур, спрямовані на отримання власного доходу і спрямовані на забезпечення доходом споживачів;
- 4) наявність загальних і специфічних ризиків діяльності, обумовлених особливостями цінного паперу, як системоутворюючого елемента;
- 5) професіоналізм, залучення і використання кваліфікованих кадрів;
- 6) державне регулювання і саморегулювання біржової діяльності - використання економічних непрямих прямих методів впливу на структури;
- 7) необхідність розкриття інформації про біржову діяльність – прийняття рішень в умовах прозорості ринку;
- 8) відповідальність перед споживачами, державою та суспільством.

За типом поведінки учасники на біржовому ринку поділяються на:

- трейдери;
- інвестори.

Трейдер – здійснює торгові операції з метою отримання прибутку в короткостроковій перспективі, як правило на фондовому ринку. Дохід формується за рахунок вигоди на цінових коливаннях, оскільки біржові активи волатильні, постійно змінюються у часі. Інвестора цікавить стабільний прибуток у

довгостроковій перспективі, навіть за невеликої норми прибутку [11; 31; 35].

На біржовому ринку не існує чіткого розмежування та виокремлення середньострокової перспективи, тому ці типи поведінки мають низку спільних рис і точок перетину (табл. 1.3). Отже існує проблема щодо класифікації стратегій та пошуку методів ефективного управління ними. В цьому сенсі Т.О. Погорелова виділяє такі стратегії, виокремлені за різними класифікаційними ознаками [38]:

- придбання і володіння;
- активний трейдинг;
- консервативна стратегія;
- змішана стратегія.

Таблиця 1.3 – Порівняльна характеристика стратегій трейдера та інвестора

Характеристики	Стратегія трейдера	Стратегія інвестора
Сутність діяльності	Активний трейдинг (торгівля)	Портфельне інвестування
Часові координати	Короткострокові (від кількох хвилин до кількох тижнів)	Довгострокові (до кількох років)
Стратегічні цілі	Нагромадження капіталу	Примноження капіталу
Пріоритетність	Дохідність (прибутковість)	Надійність
Аналіз	Технічний аналіз	Фундаментальний аналіз
Характер діяльності	За власний рахунок або за дорученням	Від свого імені за власний рахунок
Джерела прибутку	Прибуток від торгової діяльності	Дивіденди
Відношення до ризику	Висока дохідність у пріоритеті над високими ризиками	Мінімізація ризиків у пріоритеті над низькою дохідністю
Основа прийняття рішень	Інтуїція	Аналіз
Ступінь залучення до біржового ринку	Постійна присутність на біржовому ринку	Вихід на ринок у сприятливий період
Функція на фондовому ринку	Сприяють ліквідності ринку	Сприяють нагромадженню капіталу
Інвестиційний горизонт	Короткий	Тривалий
Швидкість та періодичність прийняття рішень	Модерніст: гнучкість під час прийняття рішень, швидка зміна пріоритетів	Консерватор: приймаються рішення на довгостроковий період

Таким чином, стратегії трейдера та інвестора мають як принципові особливості, так і спільні риси в середньостроковій перспективі. Так, В.С. Ясенєцький [58; 66], розглядаючи біржовий ринок України, узагальнено

характеризує проблеми його функціонування через:

- незначний період розвитку;
- неврегульованість нормативно-правових засад;
- розмитістю організаційно-правових засад біржових суб'єктів;
- значним ступенем адміністративного регулювання цін,
- недостатнім рівнем технологічності біржових операцій.

Зміст ролі трейдера або інвестора на ринку передбачає пошук методики для формування певного інвестиційного портфеля, подальшої оцінки та управління згідно визначеної стратегії. Портфельний підхід передбачає максимізацію вигоди біржових активів:

- зростання їх доходності за умови диверсифікації;
- зниження ризиків за умови незмінності доходу.

Так досягається компроміс несумісних цілей – максимізації доходу та мінімізації ризику. Портфель має формуватися за інвестиційними стратегічними принципами [33]:

- відповідність складу портфеля інвестиційній стратегії;
- оцінювання всіх можливих варіантів кожного портфелю;
- обмеженість ресурсними можливостями;
- забезпечення прийнятних для компанії співвідношень між основними цілями;
- колегіальність у прийнятті рішень щодо складу портфеля;
- забезпечення керованості портфелем, змога моніторингу біржового ринку.

Мета формування портфеля – поліпшити результати інвестування, надати сукупності активів такої інвестиційної якості, яка можлива лише за умови комбінації їх. На практиці немає ідеальної програми формувань ефективного портфеля, але є цілі і стратегії успішного вкладання капіталу.

Процес формування портфеля передбачає п'ять етапів:

- • формулювання інвестиційних цілей;
- • формування інвестиційної політики;
- • вибір портфельної стратегії;

- • вибір активів і аналіз інвестиційних рішень;
- • оцінка ефективності інвестицій.

Всі п'ять етапів утворюють циклічний процес, в якому оцінка ефективності може призвести до коригування цілей, політики, стратегії і структури портфеля.

Інвестиційні цілі портфеля акцій:

- забезпечення стабільних темпів зростання доходів;
- мінімізація інвестиційних ризиків;
- забезпечення достатньої ліквідності портфеля.

Другий етап передбачає визначення основних напрямків щодо досягнення обраних цілей. Приймається рішення про зростання активів, тобто інвестор повинен вирішити, як розподілити свої кошти між основними класами активів. Основними класами активів зазвичай є акції, облігації, нерухомість і іноземні цінні папери. Стратегії можна розділити на активні та пасивні. Активні біржовики використовують доступну інформацію і методи прогнозування для підвищення ефективності інвестицій. Найбільш важливим моментом для всіх активних стратегій є прогнозування чинників, які можуть вплинути на інвестиційні характеристики цього класу активів. Наприклад, попереджувальні стратегії при роботі з портфелями звичайних акцій можуть включати прогнозування майбутніх доходів, дивідендів або співвідношення ціни і доходу.

Пасивні стратегії – вимагають мінімум інформації про майбутнє. В основі таких стратегій лежить диверсифікація портфеля, що забезпечує максимальну відповідність його прибутковості обраному ринковому індексу (певна усереднена статистична характеристика, що відображає поведінку конкретної групи активів). Пасивні стратегії засновані на припущенні, що вся доступна на ринку інформація відображена в ринкових котируваннях. Дослідники проблем формування ефективного портфеля свідчать, що оптимальним вважається такий, що певною мірою задовольняє цільове співвідношення «дохідність – ризик». Так А. Дамодаран, наводить такі напрями щодо «активних» вкладень у біржові активи:

- акції з високими дивідендами;
- акції з низьким співвідношенням ціни до доходу;
- акції, які продаються нижче балансової вартості;

- компанії зі стабільними доходами;
- хороші компанії;
- акції зростання;
- акції-аутсайдери;
- гонитва за інсайдом;
- імпульсні стратегії;
- акції що приносять прибуток у довгостроковій перспективі.

Портфелі класифікують за багатьма критеріями, проте основними є:

- джерело доходу цінних паперів портфеля;
- ступінь ризику інвестування в портфель цінних паперів.

Залежно від джерела доходів портфелі поділяються на два види:

- портфелі зростання;
- портфелі доходу.

Портфелі зростання формуються з цінних паперів (як правило, акцій), основним джерелом доходу за якими служить збільшення їх ринкової вартості. Мета даного типу портфеля – зростання його вартості. Портфелі зростання, в свою чергу, поділяються на кілька типів:

- портфель високого зростання націлений на максимальний приріст капіталу – цінні папери швидкозростаючих компаній, інвестиції є досить ризикованими, але разом з тим можуть приносити найвищий дохід;
- портфель помірного зростання - найменш ризикований, складається в основному з цінних паперів відомих компаній, з невисокими, але стійкими темпами зростання курсової вартості, склад портфеля стабільний протягом тривалого періоду часу, націлений на збереження капіталу;
- портфель середнього зростання – поєднання інвестиційних властивостей портфелів помірного і високого зросту, де гарантуються середній приріст капіталу і помірна ступінь ризику, що є найбільш поширеною моделлю портфеля.

Портфелі доходу орієнтовані на отримання високого поточного доходу і

містять цінні папери, основне джерело доходу за якими – додаткові платежі (купонні виплати за облігаціями і дивіденди по акціях). У портфелі доходу повинні включатися акції, що характеризуються стабільними дивідендами, облігації та інші цінні папери, що забезпечують високі поточні виплати. Мета створення – отримання певного рівня доходу, величина якого відповідає б прийнятною ступеня ризику. Портфелі доходу можна також розділити на кілька типів:

- портфель постійного доходу – з високонадійних цінних паперів і приносить середній дохід при мінімальному рівні ризику;
- портфель високого доходу – включає високоприбуткові цінні папери, що приносять високий дохід при середньому рівні ризику.

Інвестори прагнуть отримання доходу за цінними паперами портфеля двома способами, а тому формують комбіновані портфелі, що дозволяють уникати можливих втрат:

- від падіння ринкової вартості;
- низьких дивідендів;
- низьких процентних виплат.

Одна частина фінансових активів приносить власнику збільшення його капіталу у зв'язку із зростанням ринкової вартості, інша - завдяки отриманню дивідендів і відсотків. Падіння приросту капіталу через зменшення однієї частини сумарного доходу портфеля може компенсуватися зростанням іншої.

Типи інвестиційних портфелів залежно від ступеня ризику, прийнятного для інвестора, виокремлюють з урахуванням індивідуальних схильностей до ризику. Одні вважають за краще діяти обережно, не претендуючи на великий дохід. Інші ж можуть йти на дуже великий ризик заради отримання високого доходу. Як правило, з урахуванням їх індивідуального ставлення до ризику інвесторів підрозділяють на:

- консервативних – характеризуються схильністю до мінімізації ризику, до надійності вкладень
- помірно-агресивних – притаманні риси схильності до невисокого ризику, у високої прибутковості вкладень, але з певним рівнем захищеності

- агресивних – підвищений рівень ризику для одержання високої прибутковості.

Класифікацію інвестиційних портфельів залежно від схильності інвесторів до ризику можна умовно представити у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Інвестиційний портфель для різних інвесторів [55]

Тип інвестора	Основна мета інвестора	Ступінь ризику	Тип цінного паперу	Тип портфеля
Консервативний	Захист від інфляції	Низька	Державні цінні папери, акції та облігації великих стабільних емітентів	Високонадійний, але низько-дохідний
Помірковано-агресивний	Зростання капіталу в довгостроковому плані	Середня	Державні цінні папери, велика частка цінних паперів великих і надійних емітентів	Диверсифікований
Агресивний	Можливість швидкого зростання капіталу	Висока	Висока частка високодохідних цінних паперів невеликих емітентів, венчурних компаній	Ризикований, але високоприбутковий

Для того щоб інвестиційний портфель забезпечував досягнення поставленої мети, їм треба управляти. Під управлінням інвестиційним портфелем розуміється сукупність методів, які забезпечують:

- збереження спочатку вкладених коштів;
- досягнення максимально можливого рівня прибутковості;
- зниження рівня ризику.

Приклад структурування портфеля за видами фінансових інструментів інвестування наведено в таблиці 1.5. Існує багато методів управління портфелем цінних паперів. Умовно їх об'єднують в два напрямки:

- методи активного управління;
- методи пасивного управління.

Активне управління портфелем пов'язано з постійним моніторингом ринку біржових активів, придбанням найбільш ефективних цінних паперів і максимально швидким позбавленням від низькодохідних цінних паперів. Такий вид управління передбачає досить швидке зміна складу інвестиційного портфеля.

При цьому використовуваний моніторинг дозволяє швидко реагувати на короткострокові зміни кон'юнктури ринку цінних паперів і виявляти привабливі цінні папери для інвестування.

Таблиця 1.5 – Альтернативна структура портфеля за видами фінансових інструментів у % [45]

Види фінансових інструментів	Тип портфеля		
	Консервативний	Помірковано-агресивний (компромісний)	Агресивний (спекулятивний)
Державні короткострокові облігації	45	30	–
Державні довгострокові облігації	35	25	15
Довгострокові облігації підприємств	15	25	35
Акції	5	20	50
Разом	100	100	100

Моніторинг – це безперервний процес спостереження за цінами фінансових інструментів, аналіз поточної ситуації та прогнозування майбутніх котирувань. Активне управління характерно для досвідчених інвесторів, інвестиційних менеджерів високої кваліфікації; воно вимагає хорошого знання ринку цінних паперів, вміння швидко орієнтуватися при змінах кон'юнктури ринку. Пасивне управління портфелем - це управління інвестиційним портфелем, що приводить до формування диверсифікованого портфеля, який зберігається протягом тривалого часу і трансформується тільки у випадку істотних відхилень поточних результатів від запланованих. Ключовим показником розвитку фондового ринку та фінансової системи країни є частка капіталізації лістингових компаній у ВВП країни.

Окремим інструментом, що представляє собою готовий біржовий портфель є інвестиційні фонди, або інститути спільного інвестування (ІСІ), які за своєю організаційно-правовою формою бувають корпоративними та пайовими (табл. 1.6). ІСІ, залежно від порядку здійснення діяльності, поділяються на відкриті та закриті інвестиційні фонди.

Таблиця 1.6 – Характеристика корпоративних та пайових фондів [33; 44]

Характеристика	Корпоративний інвестиційний фонд	Пайовий інвестиційний фонд
Організаційно-правова форма	Є юридичною особою, створюється у формі відкритого акціонерного товариства, понад 70% середньорічної вартості активів можуть складати цінні папери	Не є юридичною особою, активи належать інвесторам на правах спільної часткової зайнятості
Можливість участі вкладників в управлінні фондом	Існує. Органи управління: загальні збори акціонерів і наглядова рада	Не існує. Проте якщо ресурси залучаються шляхом розміщення приватної пропозиції, вкладники можуть створювати наглядову раду
Учасники інвестиційного фонду	Фізичні та юридичні особи, у венчурних фондах – лише юридичні особи	Фізичні та юридичні особи, в недиверсифікованих фондах – лише юридичні особи
Відносини з компанією щодо управління активами (КУА)	Договірні (договір про управління активами)	Формуються компанією з управління активами
Емісія коштовних паперів	Прості іменні акції (емітент – КІФ)	Інвестиційні сертифікати (емітент – КУА)
Заміна чи ліквідація КУА	Комісія з коштовних паперів і фондового ринку може в судовому порядку ініціювати процедуру ліквідації. Рішення про заміну КУА приймається загальними зборами акціонерів	Комісія з коштовних паперів і фондового ринку може прийняти рішення про заміну КУА або ліквідацію фонду.
Черговість задоволення вимог вкладників у разі ліквідації КУА	Перша черга – акціонери, які не є засновниками	Перша черга – вкладники, що подали заяви про викуп інвестиційних сертифікатів до моменту ухвалення рішення про ліквідацію

Відкриті та закриті інвестиційні фонди залежно від терміну, на який вони створюються, поділяються на строкові та безстрокові відкриті/інтервальні інвестиційні фонди. Закриті інвестиційні фонди існують у вигляді диверсифікованих і недиверсифікованих. Недиверсифіковані інвестиційні фонди, своєю чергою, можуть бути венчурними та невенчурними (табл. 1.7). Вибираючи вид та тип інвестиційного фонду, слід враховувати свої можливості та очікування від інвестицій. Наприклад, не слід вкладати свої останні гроші у закриті недиверсифіковані інвестиційні фонди з надією на великий прибуток, оскільки існує серйозний ризик не тільки не збагатитися, але й понести збитки. Спираючись на швидкий прибуток, краще вибрати відкритий або інтервальний інвестиційний фонд, для довгострокового – закритий ПФ.

Таблиця 1.7 – Порівняльна характеристика відкритих, інтервальних і закритих інвестиційних фондів [33]

Характеристика	Відкритий інвестиційний фонд	Інтервальний інвестиційний фонд	Закритий інвестиційний фонд
Викуп цінних паперів	У будь-який робочий день; може бути встановлена мінімальна кількість цінних паперів, які отримуються інвестором	У визначені проспектом емісії дні, але не рідше ніж раз на рік	Після закінчення терміну, на який був створений інвестиційний фонд
Термін існування	Можуть бути строковими і безстроковими		Можуть бути лише строковими
Диверсифікація	Можуть бути лише диверсифікованими		Можуть бути диверсифікованими і недиверсифікованими (венчурними і невенчурними)
Структура активів	Не менш як 10% – грошові засоби, для диверсифікованих – лише коштовні папери і грошові засоби, з них не більш як 20% – коштовні папери, не допущені до торгів на фондовій біржі або торговельно-інформаційній системі		Ті ж самі вимоги для диверсифікованих, для недиверсифікованих – не більш як 50% коштовних паперів, не допущених до торгів на фондовій біржі або торговельно-інформаційній системі + нерухомість; для венчурних – 100% коштовних паперів можуть бути не допущені до торгів; у структуру активів можуть включатися боргові зобов'язання
Визначення вартості чистих активів	Кожен робочий день		На кінець робочого дня перед викупом, але не рідше ніж раз на квартал
Оборот цінних паперів	Обмежено: відчуження здійснюється лише шляхом викупу КУА, відчуження третім особам допускається лише в разі правонаступництва, спадкоємства і дарування		Не обмежено

Якщо немає можливості та бажання постійно контролювати котирування акцій на ринку, знову ж таки, варто зупинити свій вибір на менш ризикованих коштах. Незважаючи на те, що інвестор іноді не може впливати на рівень свого доходу, він завжди вільний у виборі об'єкта інвестування. Переваги та недоліки вкладення коштів у пайові ІФ згруповано у табл. 1.8.

Таблиця 1.8 – Переваги та недоліки вкладень до пайових інвестиційних фондів в Україні [44]

Інвестиційний фонд	Переваги	Недоліки
Відкритий інвестиційний фонд	<ul style="list-style-type: none"> • невисокий ризик (законодавством встановлені жорсткі вимоги до структури активів і обмеження по об'єктах інвестування); • можливість викупу коштовних паперів у будь-який момент; як правило, невисокий розмір винагороди КУА; • невисока номінальна вартість інвестиційних сертифікатів (хоча інколи встановлюється мінімальна кількість сертифікатів для інвестування). 	<ul style="list-style-type: none"> • невисока прибутковість порівняно з іншими типами інвестиційних фондів.
Інтервальний пайовий інвестиційний фонд	<ul style="list-style-type: none"> • невисокий ризик (згідно із законодавством, можуть бути лише диверсифікованими); • прибутковість декілька вище, ніж у відкритих інвестиційних фондах. 	<ul style="list-style-type: none"> • можливість викупу коштовних паперів надається лише у певні дні, які можуть припасти на час кризи; • раніше акумулювали приватизаційні сертифікати і створювалися саме для цих цілей, зараз не надто цікаві для інвесторів.
Закритий інвестиційний фонд	<ul style="list-style-type: none"> • максимальна прибутковість порівняно з іншими типами інвестиційних фондів; • оборот цінних паперів на ринку. 	<ul style="list-style-type: none"> • ризики (закриті інвестиційні фонди, як правило, є недиверсифікованими); • викуп коштовних паперів фондом здійснюється лише після закінчення терміну його дії; • виплачувані в кінці терміну дивіденди можуть не відповідати рівню інфляції; • номінальна вартість коштовних паперів вища, ніж в інвестиційних фондах інших типів; • винагорода і премія КУА зазвичай вище, ніж у фондах інших типів.

Але залишається багато невирішених проблем, для успішного розв'язання яких необхідна імплементація зарубіжного досвіду і врахування вітчизняних реалій, щоб біржовий бізнес в Україні, у класичному його розумінні, запрацював на повну потужність. У цьому насамперед повинна бути зацікавлена держава. Треба почати саме з державної підтримки і можливості застосування зарубіжної практики у цьому напрямі.

1.3. Ефективність здійснення та вкладень у біржових операціях.

Здійснення біржових операцій передбачає необхідність прийняття рішень щодо фінансових інструментів, якими варто наповнити інвестиційний портфель. Зокрема, У. Шарп, зазначає, що аналіз включає в себе вивчення окремих видів активів, ціллю такої оцінки є визначення тих цінних паперів, які є неправильно оціненими в даний момент. Так Кравченко Ю.А. притримується думки, щодо необхідності проведення аналізу, оскільки оцінка акцій має на увазі визначення внутрішньої вартості цієї акції для порівняння цієї вартості з поточними ринковим курсом акції [62].

Технічний аналіз є одним з найпоширених підходів, що застосовуються при купівлі-продажу біржових активів. Технічний аналіз передбачає вивчення внутрішньої інформації біржі. Слово «технічний» означає вивчення самого ринку, а не зовнішніх факторів, які отримують своє вираження в динаміці ринку. Всі необхідні фактори, якими б вони не були, зводяться до обсягів угод і рівнями курсів акцій. Технократи, на відміну від фундаменталістів, пропонують рухатися від минулого до сьогодення і стверджують, що для визначення поточної внутрішньої вартості конкретного цінного паперу досить знати лише динаміку її ціни в минулому. Використовуючи статистику цін, а також дані про котирування цін та обсяги торгів, вони пропонують будувати різні довго-, середньо- і короткострокові тренди і на їх основі визначати, чи відповідає поточна ціна активу його внутрішньої вартості. У систематизованому вигляді ці підходи викладені в рамках так званого «технічного аналізу».

Технічний аналіз – це статистично-математичний аналіз попередніх котирувань з прогнозуванням наступних цін. Вихідними даними для технічного аналізу є ціни - найбільша і найменша ціна, ціна відкриття і закриття за певний період часу, обсяг операцій. Вважається, що будь-який чинник, що впливає на ціну - економічний, політичний або психологічний – вже врахований ринком і включений в неї.

Технічний аналіз спирається на три припущення:

1. Рух ринку враховує все.

2. Ціни рухаються направлено.

3. Історія повторюється.

Основними інструментами технічного аналізу є наступні.

1. Виявлення напрямів руху і трендів

2. Виявлення точок зміни

- моделі розвороту тренда

- моделі продовження тренда

3. Графічний аналіз на основі японських свічок

- моделі розвороту

- моделі продовження

4. Застосування аналітично-статистичних показників (індикаторів)

- ковзні середні

- MACD-гістограма

- RSI - індекс відносної сили

- Stochastic - стохастичний осцилятор

- рівні Фібоначчі

- смуги Болінджера

Оскільки технічний аналіз ґрунтується на логічному припущенні про те, що всі чинники відбиваються у динаміці цін, то у цій динаміці можуть існувати відповідні тенденції, які можуть бути стійкими і їх можна простежити й спрогнозувати з певним ступенем імовірності. Проте є певні особливості.

Методи технічного аналізу застосовні тільки до ліквідного і високо конкурентному фондового ринку, де ціни на цінні папери встановлюються в результаті спонтанної «координації» попиту і пропозиції. Це ринок, на якому ви завжди можете купити або продати відповідний актив. Також на цьому ринку не повинно бути суб'єктів, здатних істотно вплинути на зміну цін і конкуренцію. У зв'язку з тим, що технічний аналіз заснований на побудові різних спеціальних графіків зміни цін і ряду розрахункових індикаторів (осциляторів) за час від котирування до котирування, тому його ще називають графічним аналізом. Він складається з двох груп методів:

- 1-ша група – побудова графіків зміни цін і обсягів торгів цінними

паперами та виділення на цих графіках певних етапів руху цін (трендів), побудова ліній підтримки і опору, що дозволяють отримувати прогнози.

- 2-га група – обчислення і побудова ряду спеціальних показників.

Разом з даними групами методів, на графіку також аналізуються певні умовні фігури. Такі фігури формуються графічними трендами і дозволяють робити припущення про напрями змін трендів. Рівні підтримки – показують ціну, при якій більшість інвесторів розраховують на її підвищення. Рівні опору – показують ціну, при якій більшість інвесторів вважають, що вона знизиться. Утворення рівнів підтримки і опору – помітне і повторюване явище на цінових графіках. Прорив рівнів підтримки / опору може бути викликаний змінами фундаментального характеру, які перевершують або не виправдовують очікування інвесторів (напр. зміни в доходах, управлінні, конкуренції, тощо). Існує три основних типи графіків руху ринків, за якими імплементується методика технічного аналізу:

- 1) Графік руху ціни аналізованого інструмента (активу);
- 2) Графік обсягу торгівлі цим активом;
- 3) Графік інтересу – кількості відритих позицій на ринку на даний момент часу.

Технічні аналітики вивчають стан ринку, щоб вибрати момент купівлі або продажу фінансових інструментів. Основними об'єктами технічного аналізу є динаміка ставок (цін) та динаміка обсягів торгів фінансовими інструментами. Але слід також звернути увагу на основні недоліки технічного аналізу.

1. Технічний аналітик приймає рішення купувати або продавати фінансові інструменти лише після того, як продемонстрована тенденція, і в той же час на ринку можуть бути значні коливання цін, що може призвести до збитків для технічного аналітика та його клієнтів.

2. Ефективність технічного аналізу зменшується зі збільшенням кількості користувачів результатів технічного аналізу. Тільки ті учасники, які бачили тенденцію раніше за інших або продавали або купували фінансові інструменти до того моменту, коли ціна досягла рівня опору або ліній підтримки, можуть отримати позитивні результати.

Графіки у вигляді «барів» відображають зміну цін у вигляді серії вертикальних відрізків, які будуються за певними правилами. Бар показує:

- ціну відкриття
- максимальну ціну;
- мінімальну ціну
- ціну закриття
- в режимі реального часу – максимальну, мінімальну та останню ціни на актив.

Такий графік містить більше інформації ніж лінійний. Японські свічки як графічний інструмент доволі різноманітний, що може використовуватися з будь-якими інструментами технічного аналізу. Сигнали від японських свічок надходять раніше, ніж сигнали з іншого джерела технічного аналізу. Однак інші методи аналізу іноді просто не можуть розпізнати сигнали, що розпізнають японські свічки. Ці та інші переваги роблять японські свічки широко використовуються в якості основного інструменту графічного аналізу на фінансових ринках. Одним з головних переваг японських свічок є те, що вони показують, хто має перевагу на ринку - «бики» або «ведмеді». Графіки типу «хрестики-нулі» мають дві основні відмінності від звичайних діаграм. По-перше, звичайні графіки будуються на тимчасових інтервалах незалежно від того, змінилися ціни чи ні. На графіку «хрестики-нулі» ставиться нова позначка, якщо тільки ціни змінилися на певну величину. Друга важлива відмінність полягає в тому, що звичайна діаграма показує будь-яка зміна ціни в часі, а на графіку «хрестик-нуль» зміни цін, які були менше зазначеного значення, не відображаються.

Аналітично-математичні інструменти знайшли широке застосування у технічному аналізі. Так у XIII столітті Леонардо Фібоначчі, відомий італійський математик, виявив просту послідовність чисел 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144. Кожне наступне число в цій послідовності є сумою двох попередніх. Фібоначчі виявив, що якщо взяти два сусідніх числа з цієї послідовності і вирахувати співвідношення меншого числа до більшого, то в підсумку вийде 0,618. Наступна закономірність – якщо будь-який член ряду послідовності Фібоначчі розділити не

на наступне число, а на число через один, то вийде співвідношення, наближене до 0,382. На основі цих залежностей були створені рівні Фібоначчі, за допомогою яких можна проводити аналіз і прогнозувати динаміку різних інструментів. Рівні Фібоначчі дозволяють визначити можливі цілі корекції, і так само сильні рівні опору і підтримки. Ключовими рівнями прийнято вважати 38,2%, 50% і 61,8% співвідношення Фібоначчі – вони мають найбільший опір і підтримку. За допомогою рівнів Фібоначчі можна визначити не тільки можливі цілі корекції, але і можливі цілі в разі продовження тренда – це 161,8%, 261,8% та 423.6% співвідношень Фібоначчі.

В найпростішому розумінні фундаментальний аналіз це система ряду методів прогнозування ринкової (біржової) вартості компанії, заснованих на аналізі фінансових і виробничих показників її діяльності. Акцент робиться на прогнозуванні вартості компанії на основі результатів її діяльності, а зміна вартості компанії відповідно буде впливати на зміну вартості цінних паперів (акції) даної компанії. Методологічною основою фундаментального аналізу є наступні принципи.

1. На розвиненому ринку цінних паперів ціна акції надзвичайно чутлива до фундаментальних чинників, пов'язаних з підприємством.

2. Поточні коливання цін – це певний природний фон, на який можна не зважати з точки зору загального стану справ.

3. Ринкові котирування цін акції є пасивним відображенням справжньої вартості акції, яка лежить в їх основі, й це відображення так чи інакше співвідноситься з активами, які стоять за кожною акцією.

Зміст фундаментального аналізу пояснюється тим, що за припущенням всі цінні папери мають внутрішню вартість. До неї, з часом повинна наближатися їх поточна ринкова вартість, тобто курс, за яким вони продаються на біржі. Таким чином, при проведенні фундаментального аналізу, фінансові аналітики намагаються:

- визначити внутрішню вартість інвестиційного активу;
- зіставити цю вартість з поточним ринковим курсом;
- оцінити відповідні трансакційні витрати і ризики;

- спрогнозувати можливу майбутню доходність інвестицій.

Різниця у зазначених підходах полягає у наступному:

- фундаментальний аналіз відповідає на питання «Які фінансові інструменти купувати або продавати?»
- технічний аналіз відповідає на питання «Коли купувати або продавати?».

Також слушним є визначення фундаментального аналізу І.В. Краснової, яка характеризує його як інтерпретацію, оцінку та прогноз аналітичних показників макро- та мікрорівнів, очікувань учасників ринку, що можуть вплинути прямо або опосередковано на цінову динаміку фінансових активів [63]. Тобто здійснюється акцент на важливості аналітичних показників макро- та мікрорівнів та визначенні цінової динаміки фінансових активів. Таким чином, під фундаментальним аналізом розуміють:

- аналіз та прогнозування зміни інвестиційних характеристик активів;
- вплив факторів макро та мікроекономічного середовища;
- зв'язок із очікуваннями учасників ринку.

На відміну від технічного аналізу, фундаментальний спеціалізується на дослідження сутності ринкових процесів, вивченні причин змін економічної ситуації, виявленні взаємозв'язків між різними явищами:

- на досліджуваному ринку;
- на окремих секторах ринку;
- на суміжних ринках.

Фундаментальний аналіз провадиться, як правило за наступними рівнями (рис. 1.3.), які також формують й етапи його проведення

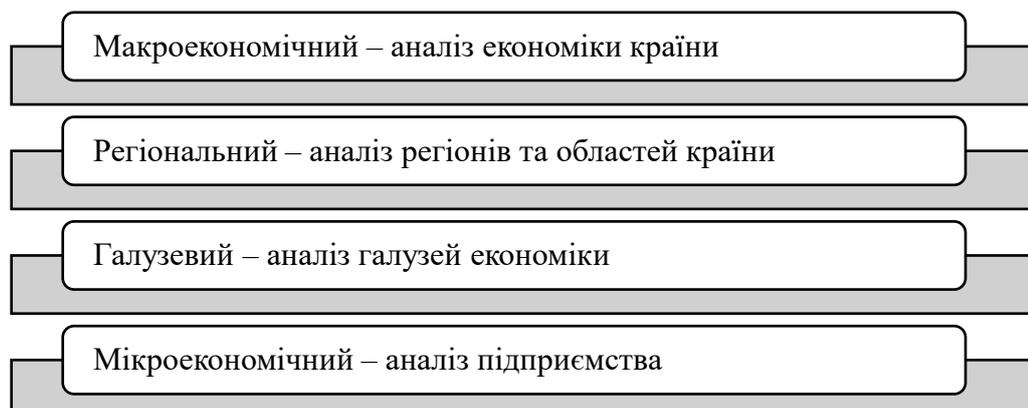

Рис. 1.3 – Рівні проведення фундаментального аналізу [62]

На I етапі аналізується загальна ситуація в економіці країни (світовій економіці), чи на ринку цінних паперів загалом. Проведення даного аналізу є необхідним, оскільки компанії емітенти цінних паперів ведуть свою фінансово-господарську діяльність в даному середовищі, і відповідно, воно впливає на їх фінансовий стан. Він призначений для виявлення загальних тенденцій, що характеризують стан економіки країни в цілому, формують сприятливість загальної макроекономічної ситуації для інвестування. Особливий інтерес має прогноз стану кон'юнктури ринку та вплив таких монетарних параметрів, як рух грошової маси або відсотка на курс активів. Якщо економіка країни перебуває в стані депресії, то це вплине на фінансовий стан компаній. Враховується фундаментальна інформація:

- дані про економічний розвиток країни;
- засідання центральних банків країн та будь-які зміни грошово-кредитної політики (в першу чергу – облікової ставки);
- потоки капіталів;
- операції фондів (хеджевих, інвестиційних, страхових, пенсійних);
- експорт та імпорт;
- засідання «великої сімки», економічних та торгових союзів;
- виступи голів центральних банків, голів урядів, провідних економістів з приводу ситуації на ринку валют, змін економічної політики, економічної ситуації в країні та їх прогнози;
- валютні інтервенції та ін.

На II та III етапах здійснюється галузевий та регіональний аналіз – визначається поточний економічний стан певної галузі чи регіону та спрогнозувати майбутній його стан. Дані етапи є необхідними, оскільки певні галузі та регіони економіки розвиваються з різними темпами, і відповідно можуть бути більш привабливими ніж інші. Фундаментальний аналіз регіонального рівня аналогічний макроекономічному фундаментальному аналізу (з урахуванням різниці масштабах відповідних територіальних економічних систем) і оперує економічними чинниками, які характерні для регіонів. Галузевий аналіз

призначений для оцінювання інвестиційної привабливості сфери економічної діяльності або галузі виробництва, в яку передбачається здійснити вкладення економічних ресурсів. Він проводиться після загальноекономічного, при цьому доцільно враховувати, що економічний розвиток галузі не обов'язково йде паралельно з розвитком загальноекономічної кон'юнктури. В цілях аналізу галузі можна згрупувати галузі, що народжуються, розвиваються, стабільні галузі, циклічні, що занепадають, спекулятивні. Залежно від кон'юнктури галузі розвиваються з випередженням, паралельно або з відставанням, що, у свою чергу, впливає на рух курсів їх акцій.

IV останній етап є кінцевим, хоча як показує практика, найчастіше аналітиками виконується саме даний етап, оскільки за попередніми застосовують готові дослідження проведені різними агентствами. На цьому етапі метою та результатом, є визначення справедливої ціни та напряму руху активу, що обертається на ринку за таким алгоритмом:

- інтерпретація сукупної дії показників;
- порівняння дійсної ціни з поточною ринковою ціною;
- висновки та прогнози щодо майбутньої зміни ціни на основі порівнянь;
- прийняття рішень щодо подальших дій – купівлі чи продажі.

Так інвестор Е. Найман, вважає, що фундаментальний аналіз вивчає лише рухи цін на макрорівні, та сприяє виявленню головного ринкового тренду. Але для встановлення поточного стану прийняття рішення щодо біржової угоди фундаментального аналізу недостатньо [62]. Це пояснюється наступними факторами:

- процес фундаментального аналізу вимагає опрацювання дуже великої кількості факторів та часових затрат – в результаті отримуються висновки неоднозначного трактування;
- фундаментальний аналіз не показує короткострокової поведінки ціни, а дає лише трендові прогнози в довгостроковому періоді.

О.Г. Шевченко дотримується аналогічної думки, оскільки вважає, що фундаментальний аналіз має з'ясувати, який актив треба купувати, технічний аналіз – коли саме це здійснити [22]. Також є поширеним на світових фондових

ринках так званий тест Баффета для прийняття правильного біржового рішення [53]:

1. Чи достатньо інформації про бізнес компанії?
2. Як компанія проявила себе за останні роки?
3. Чи є довгострокові перспективи?
4. Чи діють менеджери компанії раціонально?
5. Чи відкриті менеджери?
6. Чи ставлять менеджери інтереси акціонерів вище своїх?
7. Наскільки рентабельна компанія?
8. Чи достатній вільний грошовий потік для акціонерів?
9. Яка віддача на вкладений капітал?
10. Чи має компанія явні конкурентні переваги?
11. Яка справедлива ціна акцій компанії?

Так, питання оцінюється за п'ятибальною шкалою:

- значення 5 означає максимально позитивну відповідь;
- значення 1 – максимально негативну відповідь.

За кожним питанням розраховується середній бал на основі оцінок експертів за наступною формулою:

$$M_i = \frac{\sum e_{ij}}{n} \quad (1.1)$$

де M_i – оцінка (бал) на i -те питання;

e_{ij} – оцінка (бал) на i -те питання, j -ого експерта;

n – кількість експертів, що оцінили i -те питання.

Далі визначається підсумкова оцінка за всіма питаннями, яка виступає критерієм, для прийняття інвестиційного рішення. Підсумкова оцінка – середня з усіх оцінок (балів), помножених на коригуючі коефіцієнти, з допомогою наступної формули:

$$IK = \frac{\sum M_i \cdot k_i}{11} \quad (1.2)$$

де IK – підсумкова оцінка за всіма питаннями, яка виступає інвестиційним критерієм;

M_i – оцінка (бал) на i -те питання;

k_i – коригуючий коефіцієнт для i -ого питання, за умови, що $\sum k_i = 11$.

Коригуючий коефіцієнт відображає ступінь важливості конкретного питання з точки зору аналізу інвестиційної привабливості компанії-емітента – якщо питання є більш важливим, коригуючий коефіцієнт встановлюються більше 1, у випадку, якщо питання є менш важливим – менше 1. Сума корегуючи коефіцієнтів обов'язково повинна дорівнювати 11. Значення коригуючи коефіцієнтів, доцільно встановлювати згідно консенсусної думки експертів. Інвестиційне рішення, щодо купівлі цінного паперу приймається в тому випадку, якщо підсумкова оцінка (інвестиційний критерій) більше 4 балів. Якщо вона дорівнює менше 4, то інвестиційне рішення стосовно купівлі цінних паперів, згідно даного тесту, приймати недоцільно. Якщо підсумкова кількість балів дорівнює 4, то індикатор на купівлю цінних паперів відсутній, а отже прийняття кінцевого рішення залишається за інвестором.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАФ «ПЕТРІВКА»

2.1. Стан та перспективи сільського господарства в Україні.

Сільське господарство - одна з основних галузей економіки, оскільки виробництво продуктів харчування - стратегічне умова життя і розвитку всього населення. У той же час це сировинна база легкої і харчової промисловості. Галузь істотно впливає на соціально-економічний розвиток суспільства в цілому. Він є первинною ланкою агропромислового комплексу (АПК) і разом з харчовою і деякими галузями легкої промисловості (текстильна, шкіряна, хутряна) становить його основу. Агропромисловий комплекс навіть в умовах кризи приносить прибуток і забезпечує приплив валюти. Україна займає лідируючі позиції в світі по виробництву і експорту багатьох товарів.

Продукція сільського господарства є ресурсної складової виробництва в різних галузях народного господарства, а в харчовій промисловості - його основою. Ступінь насичення ринку харчовими продуктами сільськогосподарської переробки, їх якість і ціна (доступність) залежать від забезпечення населення продуктами харчування, що в свою чергу є одним з основних завдань виробництва.

Рослинництво вважається провідною галуззю, бо, крім продуктів харчування і сировини для промисловості, воно виробляє корми для домашніх тварин. Рослинництво і тваринництво, в свою чергу, діляться на галузі, підсектори, виробництва. Рослинництво: вирощування зернових, вирощування технічних, овочевих, кормових, плодово-ягідних культур, виноградарство.

Основна галузь рослинництва - зернове господарство. Постійне зростання виробництва зерна - важлива умова розвитку сільського господарства, зміцнення економічної могутності нашої країни, підвищення рівня життя людей і їх

продовольчої безпеки.

Зернові становлять основну частину посівних площ (27 млн. га). В Україні вирощують озимі та ярі культури.

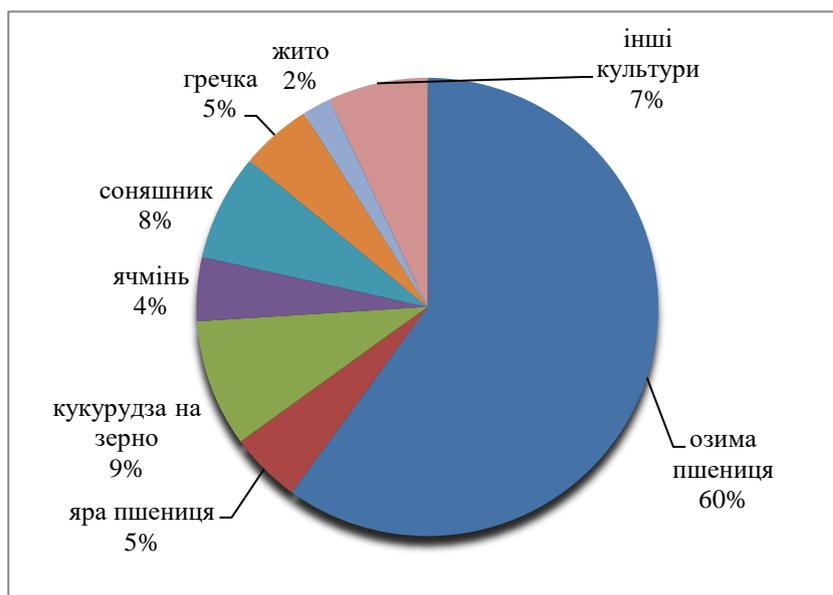

Рисунок 2.1- Структура посівної площі під зерновими культурами у 2019 році, %

Рослинництво – це цілий комплекс взаємозв’язаних галузей, який залежно від засобів виробництва, які застосовуються в рослинництві і культу, які вирощують, поділяється на більш вузькі галузі та їх групи. Господарства України вирощують понад 400 різних сільськогосподарських культур, які об’єднуються в окремі групи (зернові, технічні, городні, кормові, плодові та інші). Для переробки кожного виду рослинницької продукції розвиваються різні галузі промисловості, формуються різні галузеві рослинницько-промислові комплекси. Кожний із них представляє собою своєрідну структурну зернову систему, в якій в одному виробничому циклі ув’язується вирощування і переробка певних видів сільськогосподарської продукції.

Для того щоб зрозуміти обсяг посіву та виробництва сільськогосподарських культур, потрібно розглянути дані які наведені в таблиці 2.1

Таблиця 2.1- Динаміка виробництва сільськогосподарських культур за 2018-2017 роки

Сільськогосподарські культури	Площа зібрана , тис.га		Обсяг виробництва, тис.т		Урожайність, ц з 1 га	
	2018	2018 у % до 2017	2018	2018 у % до 2017	2018	2018 у % до 2017
Культури зернові та зернобобові	14337,1	97,9	66088,0	109,9	46,1	112,2
пшениця	6189,1	90,6	26043,4	98,3	42,1	108,5
кукурудза на зерно	4252,2	104,1	28074,6	120,3	66,0	115,6
ячмінь	2859,2	101,9	9435,7	113,8	33,0	111,9
жито	143,6	95,2	391,6	100,1	27,3	105,4
тритикале	16,7	151,8	55,5	161,3	32,9	105,2
овес	208,6	99,1	499,9	102,3	24,0	103,4
гречка	153,7	120,4	176,4	137,7	11,5	115,0
просо	107,7	95,5	189,7	88,9	17,6	93,1
рис	12,0	102,6	64,7	103,5	53,9	100,9

Динаміка виробництва сільськогосподарських культур яка представлена в таблиці 2.1, дає можливість більш точно і конкретніше у явити масштаби посівів, та порівняти їх з минулим роком та вирахувати відсоток збільшення.

Найпоширенішими напрямками спеціалізації тваринницьких господарств України як і колись залишаються: у скотарстві – молочне, м'ясне, молочно-м'ясне; у свинарстві – м'ясне, сальне, напівсальне, шкіряне; у птахівництві – ячне, м'ясне, бройлерне та змішане.

М'ясо, молоко і яйця є основними продуктами харчування населення, що характеризуються високими поживними властивостями. Без яких неможливо забезпечити нормальний рівень харчування. Тваринництво постачає цінні види сировини для промисловості: вовну, шкіру, смушки тощо.

Галузь молочного скотарства є найголовнішою і трудомісткою складовою тваринництва. Вона за аналізований період забезпечувала найбільші обсяги валового доходу і прибутку в тваринництві. Значення і роль прискореного

розширеного розвитку молочного скотарства у сільськогосподарських підприємствах як регіону, так і країни загалом насамперед полягає у виробництві цінних і незамінних продуктів харчування, забезпеченні населення робочими місцями, виробництві вкрай необхідних органічних добрив та поліпшенні фінансових результатів підприємств АПК.

За останній час виникла тенденція до зменшення обсягів виробництва молока та зменшення поголів'я через не стабільну ціну на продукцію та порівняно низький рівень рентабельності.

Таблиця 2.2 - Динаміка показників виробництва молока в Україні за 2010 - 2018 роки

Роки	Кількість виготовленої продукції(молока,т)	Кількість корів, тис.голів	Ціна реалізації 1т,грн.	Рентабельність 1т,%
2010	12658000	3346,7	1660,6	13,8
2011	13714000	3095,9	2065,1	4,1
2012	12262000	2856,3	1888,8	1,4
2013	11761000	2736,5	2938,7	17,9
2014	11610000	2631,2	3041,6	18,5
2015	11249000	2582,2	2662,2	2,3
2016	11086000	2554,3	3364,0	13,6
2017	11378000	2508,8	3588,4	11
2018	11488000	2262,7	4347,3	12,6

Кількість виготовленої молочної продукції у 2018 році порівняно з 2010 роком суттєво різниться, а саме:

- Обсяг випуску продукції зменшився на 113%;
- Кількість голів зменшилася також на 7%;
- Ціна реалізації збільшилась на 285%, але рівень рентабельності суттєво не змінився в порівнянні з 2010 роки, потрібно також звернути увагу на те , що показник рентабельності був не стійкий і мав різний показник.

Основними факторами, що впливають на рентабельність молока, є

виробничі витрати, продуктивність і відпускна ціна. Цього можна домогтися, дотримуючись нормативи витрат на душу населення на 1 центнер продукту. Важливою складовою підвищення економічної ефективності виробництва молока є система ціноутворення. Вона має стимулювати зростання виробництва, поліпшувати якість продукції, підтримувати рівень доходів виробників, забезпечувати розширене відтворення виробництва.

Стратегічним завданням підвищення ефективності молочного тваринництва є облік економічних інтересів компаній-учасників, перехід виробництва на інтенсивний шлях розвитку, впровадження інноваційних технологій, орієнтованих на раціональне використання молочних ресурсів, в тому числі біологічного потенціалу тварин.

Для підвищення економічної ефективності виробництва молока необхідно організувати і розвивати «агрохолдингові формування», створювані на основі оренди землі потужними фінансовими структурами, банками, тощо.

Необхідно встановити взаємовигідні відносини між виробниками, переробниками та продавцями молока і молочних продуктів. Впровадження нових технологій виробництва та систем менеджменту якості, підвищення кваліфікації працівників молочних ферм, вдосконалення управління сільськогосподарськими підприємствами, подальша реструктуризація тваринницької галузі сприятимуть поступовій стабілізації виробництва та підвищенню якості сирого молока, підвищення його економічної ефективності.

Для того, щоб зрозуміти основні тенденції зміни складу та структури валової продукції в розрізі галузі, розглянемо цей показник по Україні в цілому та окремо по регіонах за період 1990 – 2016 роки, динаміку зображено в таблиці 2.3. Аналізуючи таблицю 2.3 бачимо, що показники виробництва валова продукція має тенденцію до збільшення: з 151022,2 млн.грн у 2000 році до 269666,2 млн.грн у 2016 році. У 2012 році зменшився до 223254,8 млн.грн, порівняно з 2011 роком, за рахунок несприятливих природних умов, але потім поступово почав зростати до 269666,2 млн.грн.

У 2016 році в порівнянні з 2013 роком показник валової продукції сільського господарства трошки зріс - це відбулося навіть з огляду на те, що в країні дуже

складна політична ситуація (також без врахування тимчасово окупованої території Криму).

Таблиця 2.3 - Валова продукція сільського господарства України за 1990-2016 роки

Роки	Валова продукція	У тому числі		Питома вага рослинництва у валовій продукції, %	Питома вага тваринництва у валовій продукції, %
		Валова продукція рослинництва	Валова продукція тваринництва		
1	2	3	4	5	6
2000	151022,2	92838,9	58183,3	61,5	38,5
2005	179605,8	114479,9	65125,9	63,7	36,3
2010	194886,5	124554,1	70332,4	63,9	36,1
2011	2333696,3	162436,4	71259,9	69,5	30,5
2012	223254,8	149233,4	74021,4	66,8	33,2
2013	252859,1	175895,2	76963,8	69,6	30,4
2014*	252924,4	177443,5	75480,9	70,2	29,8
2015*	264821,1	179252,3	76482,3	70,6	29,4
2016*	269666,2	182353,3	77556,5	72,1	27,9

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Якщо дослідити галузеве співвідношення рослинництва та тваринництва в складі валової продукції сільського господарства України за період з 2000 року до 2016 року, то можна зробити такі висновки: за весь цей період галузь рослинництва перевищувала галузь тваринництва (навіть цей відсоток у складі валової продукції сільського господарства зростав з кожним роком, з 2000 року по 2016 рік з 61,5% до 72,1%; відсоток галузі тваринництва з кожним роком відповідно зменшувався з 38,5% до 27,9%.

Можна зробити висновок, що сільськогосподарська галузь є досить привабливою для розвитку та інвестування капіталу, для його розвитку та задоволення потреб споживачів та отримання максимального прибутку. Адже досить велика кількість продукції, яку ми отримуємо, експортується до Європейського Союзу та інших країн. Попит на сільськогосподарську продукцію на світовому ринку високий, і Україна має шанс зайняти місце на цьому ринку.

Для вирішення більшості проблем, а також для повного використання потенціалу агропромислового комплексу України та максимізації реалізації сільськогосподарського потенціалу країни українське сільське господарство вимагає додаткового припливу інвестицій. Збільшити сільськогосподарське виробництво буде важко без залучення значних коштів вітчизняних та іноземних інвесторів. Тому необхідні реформи, які стимулювали б приплив інвестицій в аграрний сектор.

Таким чином, сільське господарство є і залишатиметься актуальною та пріоритетною діяльністю. Розглянуто показники стану сільського господарства, які свідчать про те, що ця галузь, на відміну від промисловості, має позитивну динаміку розвитку. Особливість сучасного сільськогосподарського виробництва

В Україні переважає галузь рослинництва в сільськогосподарських підприємствах, а тваринницький сектор - у домашніх господарствах.

Проаналізувавши досить великий обсяг інформації, показників, статистичних звітів, можна сформулювати основні проблеми вітчизняної аграрної галузі:

1) технічно-технологічна база України в аграрному секторі дуже застаріла і функціонує з радянських часів. Вітчизняна машинобудівна промисловість має майже півтори сотні розкиданих підприємств, не модернізованих, оснащених технічно застарілим обладнанням, технологічно відстаючим: погіршення технологічного обладнання досягає 70-80%, його середній вік 30-35 років, а сама технологія машинного виробництва жорстка

2) відбувається процес «старіння» сільськогосподарських рамок. Підростаюче покоління все більше іммігрує у великі міста, де є всі умови для навчання та роботи, цікавого відпочинку, саме тому частина кваліфікованого дизайнерського, інженерно-технічного та робочого персоналу вже вважається втраченою;

3) значна частина сільськогосподарського продукту не продається через пасивність споживчої кооперації, надзвичайно повільне формування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та кредитних спілок на селі;

4) умови використання земель сільськогосподарського призначення не

покращують ситуацію. Більшість чорноземів вже вичерпані, вони втрачають свою продуктивність через недотримання правил обробітку землі. Ґрунти не підтримуються добривами та іншими корисними елементами. А вміст гумусу щороку зменшується;

5) внаслідок розвитку корупції, хабарництва, нестабільності політичної та економічної ситуації в країні, нерозвиненості фінансової системи держави та труднощів у роботі з вітчизняними партнерами, потік іноземних інвестицій нестабільний.

2.2. Організаційно-правові основи функціонування ПАФ «Петрівка».

Об'єктом дослідження моєї кваліфікаційної роботи є ПАФ «Петрівка» (код ЄДРПОУ 31774819), що розташоване в с. Петрівка, Глобенському районі, Полтавської області. Село розташоване за 27 км від міста Глобине. Типовим ґрунтом для даного району Глобинщини є чорнозем, а також темно-сірі підзолисті ґрунти. Рельєф мало хвилястої форми, крутизна схилів від 2 до 13 градусів. Район багатий на поклади високоякісної глини-каоліну. Тут є червоний та сірий граніт, бутове каміння.

Підприємство являється юридичною особою, який має право самостійно від свого ім'я вступати в господарські відносини з іншими юридичними особами та фізичними особами, права захищати свої майбутні інтереси у судах, у господарському судів органах державної і управління, майнова відповідальність, наявність свідоцтва про реєстрацію або виписки з єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб, наявність засновницьких документів та засновницького майна. Підприємство здійснює свою діяльність на основі повного господарського розрахунку, самофінансування, рентабельність має відокремлене майно самостійний баланс, круглу печатку, штамп та фірмові з його назвою українською мовою, а також має рахунки в національній валюті в банках.

Підприємство створене згідно з чинним законодавством України, Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України (Розділ II

«Суб'єкти господарювання»). Діяльність підприємства регламентується чинним законодавством, а також засновницькими документами самого підприємства статут та засновницький договір.

Підприємство згідно до Господарського кодексу України (ст.63) за видом власності являється приватним підприємство, організаційно-правова форма вказана в назві, печатці, засновницьких документах та звітності підприємства.

Підприємство є самостійною діючим суб'єктом на внутрішньому ринку України, що здійснює свою діяльність з метою отримання прибутку.

ПАФ «Петрівка» засноване на невизначений строк, фінансовим роком є календарний. Предметом діяльності підприємства є:

- Рослинництво;
- Вирощування зернових та технічних рослин;
- Розведення великої рогатої худоби ;
- Розведення свиней;
- Виробництво хліба та хлібобулочних виробів.
- Послуги та продукція: зерно, зернобобові, пшениця, кукурудза, ріпак, соняшник, буряк, картопля, овочі, коренеплоди кормові, силос, велика рогата худоба, свині, молоко.

Підприємство створене з метою отримання прибутку в сферах, які є предметом діяльності підприємства. Рослинництво та тваринництво являється основним видом продукції, досить велика кількість рослинної продукції іде на продаж, та на використання кормів для худоби, також використовується на витопплення хлібобулочних виробів. Також і продукція тваринництва вирощується в цілях отримання доходу від реалізації, певна частка тваринної продукції іде на потреби столової, та виготовлення м'ясних продуктів.

Вирощування зернових культур є головною спеціалізацією і займається найбільшу вагому вагу. У 2020 р. в порівнянні з 2018 р. вирощування зернових культур збільшується на 32995 тис.грн. ,а в порівнянні з 2019 р. на 20781тис.грн.

У вирощуванні тваринництва спостерігається тенденція до збільшення обсягу реалізованої продукції ,так у 2020 р. порівняно з 2018 р. на 12022 тис.грн., а з 2019 р. на 4348 тис.грн.

Таблиця 2.4– Аналіз обсягу реалізованої продукції, робіт, послуг за видами економічної діяльності підприємства за 2018-2020 рр.

Види економічної діяльності	Обсяг реалізованої продукції						Відхилення			
	2018 рік		2019 рік		2020 рік		2020 до 2018		2020 до 2019	
	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	У сумі	У стр-рі	У сумі	У стр-рі
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Продукція рослинництва	27240	59,5	39454,0	59,3	60235,0	65,75	32995	6,25	20781	6,45
Продукція тваринництва	18033	39,4	25707,0	38,6	30055,0	32,81	12022	-6,59	4348	-5,79
Послуги в рослинництві та тваринництві(крім ветеринарних)	498,0	1,1	1376,0	2,1	1321,0	1,44	823	0,34	-55	-0,66
Усього	45771	100	66537	100	91611	100	45840	-	25074	-

Послуги в рослинництві та тваринництві(крім послуг ветеринарних) порівняно 2020р. з 2018 р. 823 тис.грн., а з 2019 р. зменшитися на 55 тис.грн. Загалом у 2020 р. продукції було реалізовано на суму 91611 тис.грн., що на 45840 тис.грн. більше ніж в 2018р. та на 25074 тис.грн. більше ніж у 2019 р.

Підприємство може складатися з виробничих структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділень, дільниць, бригад, бюро, лабораторій тощо), а також функціональних структурних підрозділів апарату управління (управління, відділів, бюро, служб тощо).

Функції, права та обов'язки структурних підрозділів підприємства визначаються положеннями про них, які затверджуються в порядку, визначеному статутом підприємства або іншими установчими документами. Підприємство самостійно визначає свою організаційну структуру, встановлює чисельність працівників і штатний розпис. Організація економічної служби ПАФ «Петрівка»

Організацією роботи по діяльності підприємства в галузі економіки з метою ефективного праце використання доведення планових завдань по виробництву і обліку результатів виробничої діяльності, дотримання режиму економії, досягнення найвищих результатів при найменших затратах матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, розробці виконанню заходів по удосконаленню

організації і нормуванню праці, управління виробництвом і використання трудових ресурсів, здійснення обліку і складання звітності займається економічна служба. У галузі служби створено планово-економічний відділ і відділ організації праці і заробітної плати, а також інформаційна група на базі двох персональних комп'ютерів. Організаційна структура управління ПАФ «Петрівка» представлена на рис. 2.2.

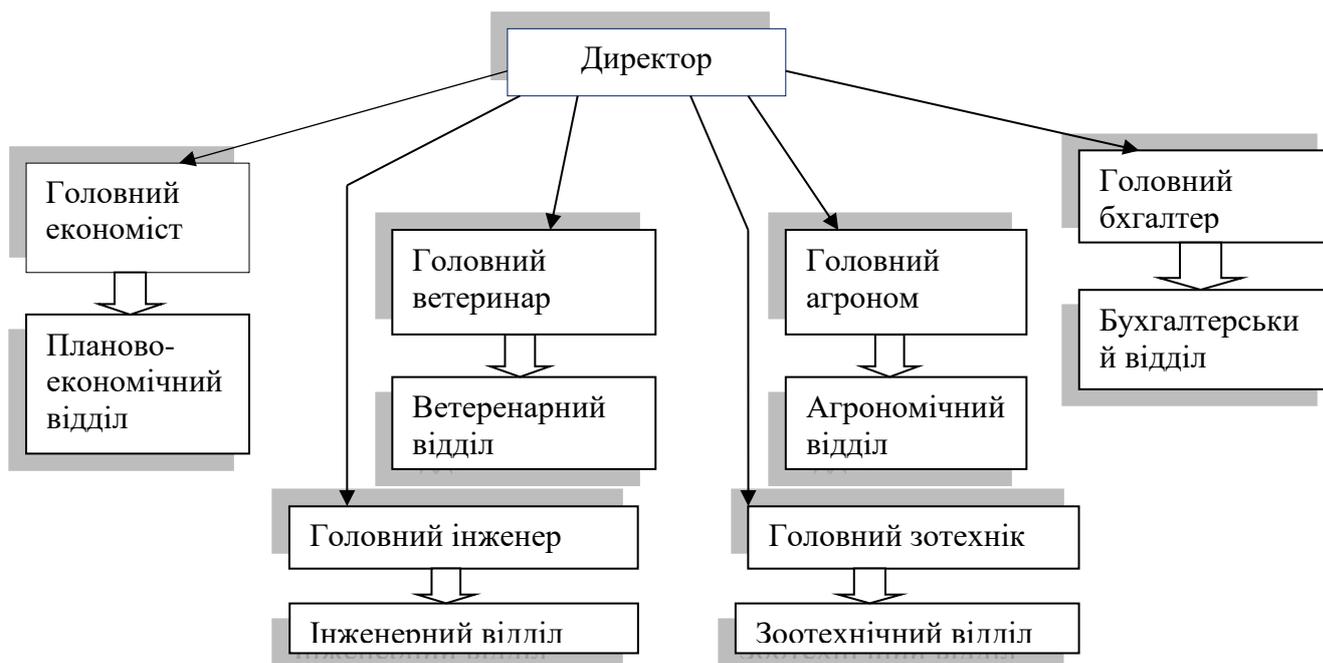

Рисунок 2.2 - Організаційна структура управління ПАФ «Петрівка»

Директор ПАФ «Петрівка» здійснює поточне керівництво всією діяльністю. Директор має наступні права:

- самостійно визначає структуру органів керування виробничих підрозділів, витрати на утримання апарату керування, професійної якісний склад робочої сили;
- в межах повноважень видає накази, дає вказівки, які є обов'язковими до виконання працівниками підприємства, укладає договори з найманими робітниками на виконання робіт, послуг та інших видів діяльності підприємства.

Бухгалтерія являється самостійним структурним підрозділом підприємства на правах відділу і відчиняється головному бухгалтеру. У своїй діяльності головний бухгалтер користується положенням по бухгалтерському обліку і звіту. Головними задачами бухгалтерського обліку являються: формування певної

інформації о господарських процесах і фінансових результатах діяльності організації.

Заступник головного бухгалтера забезпечує організацію бухгалтерського обліку на підприємстві та здійснює контроль за раціональним економічним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Замісник головного бухгалтера повинен забезпечувати облік грошових коштів, товарно матеріальних цінностей, а також своєчасне відображення в бухгалтерському обліку операцій пов'язаних з їх рухом. Обов'язки головного економіста виконує головний бухгалтер Губенко Віталій Володимирович, який:

1. Керує науково-економічним та організаційно-економічним забезпеченням діяльності підприємства.

2. Розробляє і організує впровадження заходів щодо підвищення продуктивності, ефективності та рентабельності виробництва, якості продукції, зниження собівартості, забезпечення зростання продуктивності праці, досягнення ефективних результатів за умов раціоналізації витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

3. Координує діяльність економічних підрозділів підприємства щодо складання перспективних планів роботи в умовах конкуренції згідно з укладеними господарськими договорами, розробки поточних планів з необхідними обґрунтуваннями і розрахунками, організаційно-технічних заходів з удосконалення господарського механізму, економічної діяльності, виявлення і використання резервів виробництва.

4. Сприяє підвищенню обґрунтованості економічних розрахунків, установленню планових показників на основі прогресивних техніко-економічних нормативів матеріальних і трудових витрат з урахуванням досягнень науки і техніки, організації виробництва та праці.

5. Проводить роботу з удосконалення планування економічних показників діяльності підрозділів підприємства, досягнення високого рівня їх обґрунтованості, створення і поліпшення нормативної бази планування, норм витрат товарно-матеріальних цінностей, обігових коштів і використання виробничих потужностей.

6. Організує розробку методичних матеріалів з техніко-економічного планування роботи виробничих підрозділів підприємства, розрахунків економічної ефективності капітальних вкладень, необхідності впровадження раціоналізаторських пропозицій та винаходів, нової техніки і технології.

7. Здійснює методичне керівництво і організацію роботи з упровадження, удосконалення та підвищення ролі економічних методів управління, розширення сфери дії внутрішньогосподарського розрахунку.

8. Забезпечує суворе додержання режиму економії матеріальних, трудових і фінансових ресурсів на усіх напрямках господарської діяльності підприємства.

9. Бере участь у роботі з удосконалення організації виробництва, готує пропозиції, спрямовані на підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва, зміцнення господарської самостійності підприємства та економічної відповідальності працівників.

10. Організує розробку раціональних форм первинної планової, облікової та звітної документації, яка застосовується на підприємстві, а також бере участь у впровадженні автоматизованих систем управління і обчислювальної техніки для проведення економічних розрахунків у галузі планування, обліку і аналізу господарської діяльності.

11. Організує проведення комплексного економічного аналізу і оцінки наслідків виробничо-господарської діяльності підприємства та його підрозділів, розробку заходів щодо використання внутрішньогосподарських резервів, проведення атестації та раціоналізації робочих місць.

12. Керує економічними дослідженнями, що проводяться на підприємстві, укладає договори про творче співробітництво з науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами, організує розробку методів економічної оцінки заходів, спрямованих на розвиток техніки, удосконалення організації виробництва, а також пропозицій щодо практичного використання результатів наукових досліджень у галузі економіки.

13. Здійснює заходи щодо впровадження в практику досягнень економічної науки.

14. Сприяє розвитку громадської економічної роботи на підприємстві, подає

методичну допомогу творчим громадським об'єднанням працюючих, які здійснюють економічний аналіз та пошук резервів виробництва, залучає їх до вирішення питань, пов'язаних з розвитком економіки підприємства.

15. Організує проведення економічних розрахунків та аналізу ефективності впровадження нової техніки і технології, а також нових видів продукції під час їх створення і освоєння.

16. Керує проведенням порівняльного аналізу показників роботи підприємства та інших підприємств, упровадженням передового досвіду економічної роботи.

Виробнича структура підприємства представлена на рис. 2.3.

Рисунок 2.3- Виробнича структура підприємства ПАФ «Петрівка»

Головний механік забезпечує безаварійну та надійну роботу усіх видів обладнання. Керівники дільниць здійснюють керівництво над під порядковими

дільницями.

Фінансова звітність, що складається на підприємстві подається до управління статистики у відповідності з визначеним у нормативних документах порядкам та відповідно строку.

2.3 Аналіз економічних та фінансових показників діяльності підприємства.

Для виконання даного підпункту я зібрав вихідні дані (фінансову, бухгалтерську, статистичну та оперативну звітність) Основними регулятивно-правовими актами, які визначають економічні відносини, є: Закони України, а також Постанови Кабінету Міністрів України, згідно якого приймаються рішення щодо норм і нормативів виконання роботи. До системи норм і нормативів входять такі їх групи:

- нормативи ефективності загального виробництва;
- норми й нормативи затрат праці та зарплати;
- норми і нормативи затрат та запасу сировини, матеріалів, палива й енергії та інших видів нормованих оборотних фондів;
- нормативи капіталовкладень і капітального будівництва;
- фінансові норми і нормативи;
- норми грошових (комплексних) затрат на виробництво, тощо;
- соціально-економічні норми та нормативи.

Планова інформація – це сукупність даних про склад запланованого об'єкта і тенденцію його розвитку. Вона відображена в оперативних, поточних та перспективних планах, а також у довготермінових прогнозах розвитку підприємств, об'єднань і галузей економіки.

Фінансова звітність згідно з П(С)БО – це бухгалтерська звітність, що відображає фінансовий та економічний стан підприємства і результати його діяльності за звітний період. Основні фінансові та економічні показники діяльності підприємства наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Економічні та фінансові показники діяльності ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 рр.

Показники	Од. виміру	Роки				Відхилення 2020 р. до							
		2018		2019		2018 р.		2019					
		3	4	5	6	Абсолютне приросту, %	7	Абсолютне приросту, %	8	9			
1	2												
1. Капітал та ресурси підприємства													
1.1. Середня вартість сукупного капіталу	тис. грн.	63957,5	70042	68975,5	5018,00	7,85	-1066,50	-1,52					
1.2. Середня вартість власного капіталу	тис. грн.	35909	36689,5	43441,5	7532,50	20,98	6752,00	18,40					
1.3 Основні засоби													
1.3.1. За первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	44820	58591	63474	18654,00	41,62	4883,00	8,33					
1.3.2. Знос на кінець року	тис. грн.	20301	24269	30176	9875,00	48,64	5907,00	24,34					
1.3.3. Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	41494,5	51705,5	61032,5	19538,00	47,09	9327,00	18,04					
1.4. Нематеріальні активи													
1.4.1. За первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-					
1.4.2. Знос на кінець року	тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-					
1.4.3. Середньорічна вартість нематеріальних активів	тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-					
1.5. Оборотні активи													
1.5.1. Усього на кінець року	тис. грн.	44857	35164	33945	-10912,00	-24,33	-1219,00	-3,47					
1.5.2. Дебіторська заборгованість на кінець року	тис. грн.	6528	2414	2147	-4381,00	-67,11	-267,00	-11,06					
1.5.3. Запаси на кінець року	тис. грн.	36141	29704	28722	-7419,00	-20,53	-982,00	-3,31					
1.5.4. Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	тис. грн.	4	6	8	4,00	100,00	2,00	33,33					
1.5.5. Середні залишки оборотних засобів	тис. грн.	40204,5	40010,5	34554,5	-5650,00	-14,05	-5456,00	-13,64					

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.6. Середньооблікова чисельність								
1.6.1. Середньооблікова чисельність працівників	осіб	51	51	47	-4,00	-7,84	-4,00	-7,84
1.6.2. Середньооблікова чисельність робітників	осіб	43	42	38	-5,00	-11,63	-4,00	-9,52
2. Економічні та фінансові результати								
2.1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	51400	64271	54755	3355,00	6,53	-9516,00	-14,81
2.2. Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	51400	64271	54755	3355,00	6,53	-9516,00	-14,81
2.3. Обсяг виробництва продукції	тис. грн.	51400	64271	54755	3355,00	6,53	-9516,00	-14,81
2.4. Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	46229	57270	41269	-4960,00	-10,73	-16001,0	-27,94
2.5. Валовий прибуток (збиток)	тис. грн.	5171	7001	13486	8315,00	160,80	6485,00	92,63
2.6. Прибуток (збиток) від операційної діяльності	тис. грн.	2251	2982	8370	6119,00	271,83	5388,00	180,68
2.7. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн.	214	110	5591	5377,00	2512,62	5481,00	4982,73
2.8. Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	214	110	5591	5377,00	2512,62	5481,00	4982,73
2.9. Фонд оплати праці усіх працівників	тис. грн.	5773	6798	6614	841,00	14,57	-184,00	-2,71
2.10. Фонд робочого часу	люд.-годин	106980	107680	106445	-535,00	-0,50	-1235,00	-1,15
3. Показники ефективності використання ресурсів								
3.1. Продуктивність праці одного працівника	тис. грн. / особу	1007,84	1260,22	1165,00	157,16	15,59	-95,22	-7,56
3.2. Продуктивність праці одного робітника	тис. грн. / особу	1195,35	1530,26	1440,92	245,57	20,54	-89,34	-5,84
3.3. Рівень оплати праці за 1 людину-годину	тис. грн. / люд.-год	0,05	0,06	0,06	0,01	15,14	0,00	-1,58
3.4. Середньомісячна заробітна плата одного працівника	тис. грн..	9,43	11,11	11,73	2,29	24,32	0,62	5,57

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.5. Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року		0,45	0,41	0,48	0,02	4,96	0,06	14,77
3.6. Коефіцієнт оновлення основних засобів		0,04	0,02	0,06	0,02	50,00	0,04	200,00
3.7. Коефіцієнт вибуття основних засобів		0,03	0,02	0,04	0,01	33,33	0,02	100,00
3.8. Фондовіддача	грн./ грн.	1,24	1,24	0,90	-0,34	-27,57	-0,35	-27,83
3.9. Фондоозброєність праці працівників	тис. грн./ особу	813,62	1013,83	1298,56	484,95	59,60	284,73	28,08
3.10. Коефіцієнт обіговості оборотних засобів	оборотн	1,28	1,61	1,58	0,31	23,95	-0,02	-1,35
3.11. Середній період обороту оборотних засобів	дні	281,59	224,11	227,19	-54,40	-19,32	3,08	1,37
3.12. Коефіцієнт обіговості активів	грн./ грн.	0,80	0,92	0,79	-0,01	-1,22	-0,12	-13,49
3.13. Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	оборотн	7,87	26,62	25,50	17,63	223,90	-1,12	-4,21
3.14. Середній період обороту дебіторської заборгованості	дні	45,72	13,52	14,12	-31,61	-69,13	0,59	4,40
3.15. Коефіцієнт обіговості запасів	оборотн	1,42	2,16	1,91	0,48	34,04	-0,26	-11,89
3.16. Середній період зберігання запасів	дні	253,13	166,38	188,84	-64,29	-25,40	22,46	13,50
3.17. Тривалість операційного циклу	дні	298,85	179,90	202,96	-95,89	-32,09	23,05	12,81
4. Показники рентабельності								
4.1. Рентабельність продажу	%	0,42	0,17	10,21	9,79	2352,53	10,04	5866,07
4.2. Рентабельність активів	%	0,33	0,16	8,11	7,77	2322,55	7,95	5061,32
4.3. Рентабельність власного капіталу	%	0,60	0,30	12,87	12,27	2059,60	12,57	4192,73

За даними таблиці 2.5 проводжу аналіз основних фінансово-економічних показників, за допомогою графіків. Середня вартість власного та сукупного капіталу, аналізуються за 2018-2020 рр.

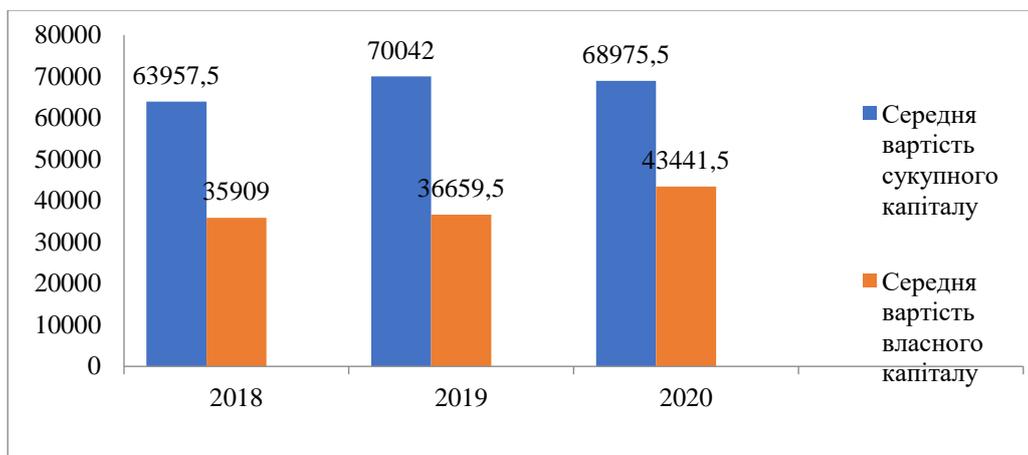

Рисунок 2.4 – Динаміка сукупного та власного капіталу ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 р.р.

Як видно з рисунок 2.4 середня вартість капіталу у 2020 р. у порівняно з 2018 р. збільшився з 63957,5 тис. грн. до 68975,5 тис.грн., а у 2020 р. в порівнянні з 2019 р. зменшилася на 1066,5 тис.грн., що складає 7,85%, що до середньої вартості власного капіталу зберігається тенденція збільшення.

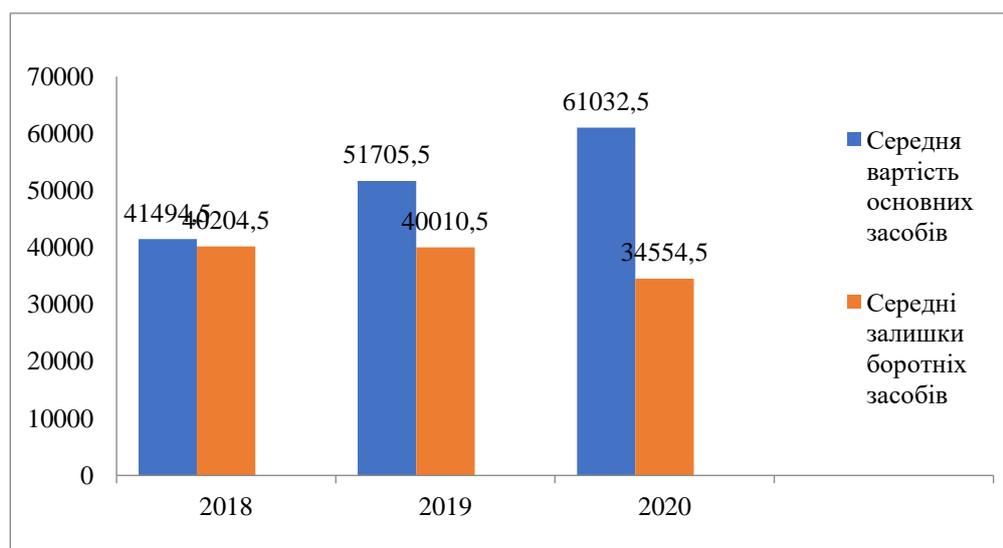

Рисунок 2.5 – Динаміка середньої вартості основних і оборотних активів ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 р.

Можемо зробити висновок про те , що вартість основних активів з кожним

роком збільшується, порівняно з 2020 р. до 2018 р. становить 19538 тис.грн. і відповідно 2020 р. до 2019 р. становить тис.грн. Середня вартість оборотних засобів у 2020 р. до 2018 р. зменшилася на 14,05%, а в 2020 р. в порівнюванні з 2019 р. зменшилася на 5456 тис. грн., у відсотковому співвідношенні становило 13,64%.

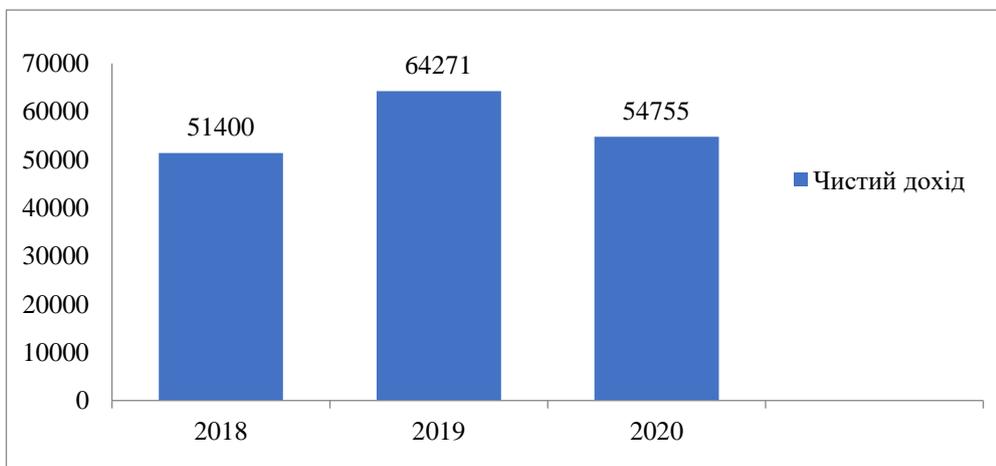

Рисунок 2.6 – Динаміка чистого доходу ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 р р.

Найбільший дохід склав 64271 тис. грн. у 2019 р. порівняні з 2018 р. 51400 тис.грн. і зберігається тенденція до збільшення у 2020 р порівняно з 2018 р.

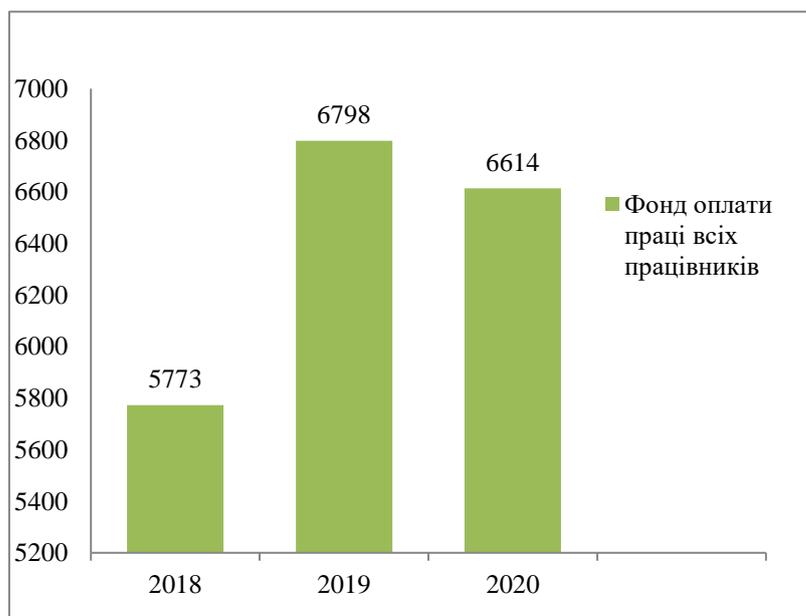

Рисунок 2.7 – Динаміка фонду оплати праці ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 р.р.

Фонд оплати праці працівників протягом усіх 3-х порівнювальних років зростає нерівномірно. У 2018 р. він склав 5773 тис.грн., а в 2020р. 6614 тис.грн., у відсотковому співвідношенні склав +14,57%, а 2020 р. до 2019 р. -2,71% або зменшився на 184 тис.грн.

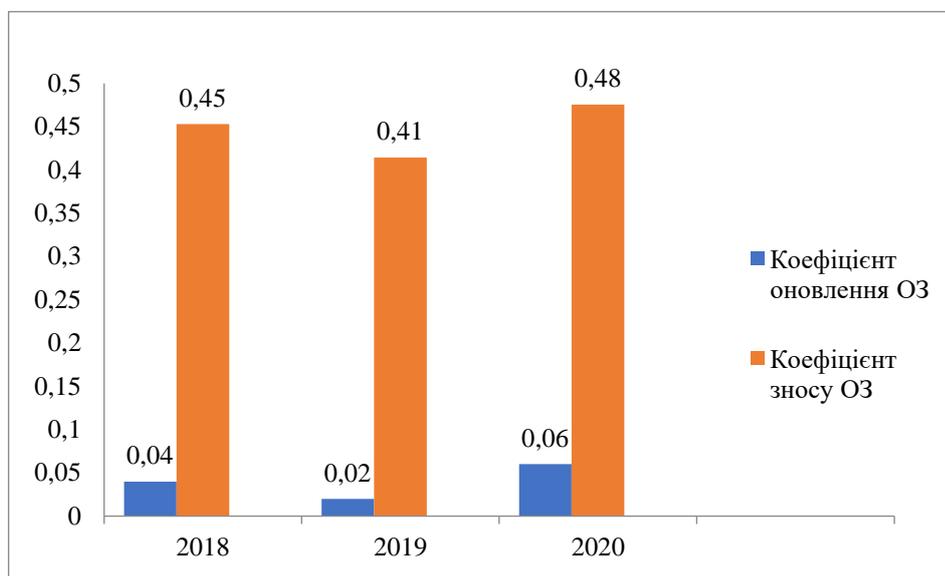

Рисунок 2.8 – Динаміка коефіцієнтів оновлення та зносу основних засобів ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 рр.

Коефіцієнт зносу найбільший став в 2012 р. і становив 0,48, а найменший показник став в 2019 р. – 0,41. Коефіцієнт оновлення основних засобів зберіг зростаючу тенденцію з 0,04 у 2018 р. до 0,06 у 2020 р.

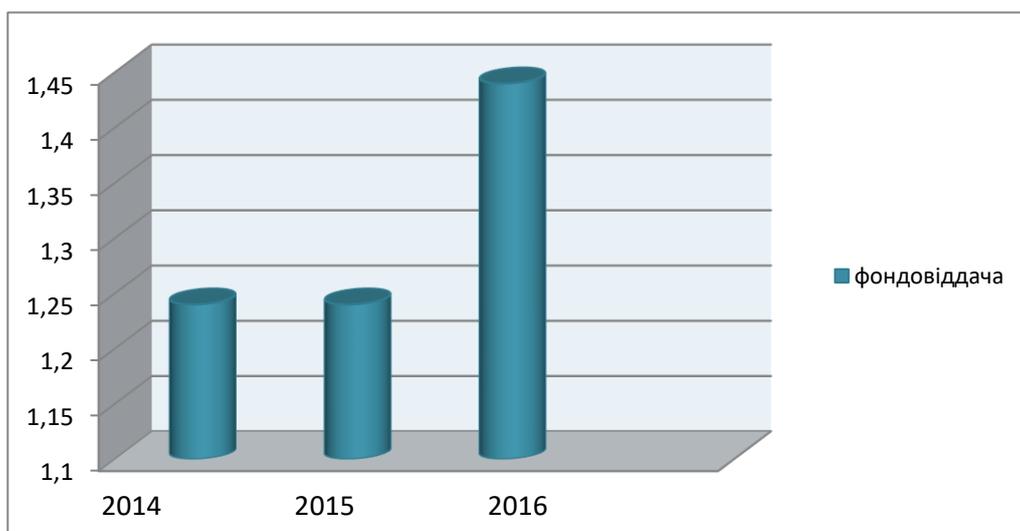

Рисунок 2.9 – Динаміка фондів віддачі ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 рр.

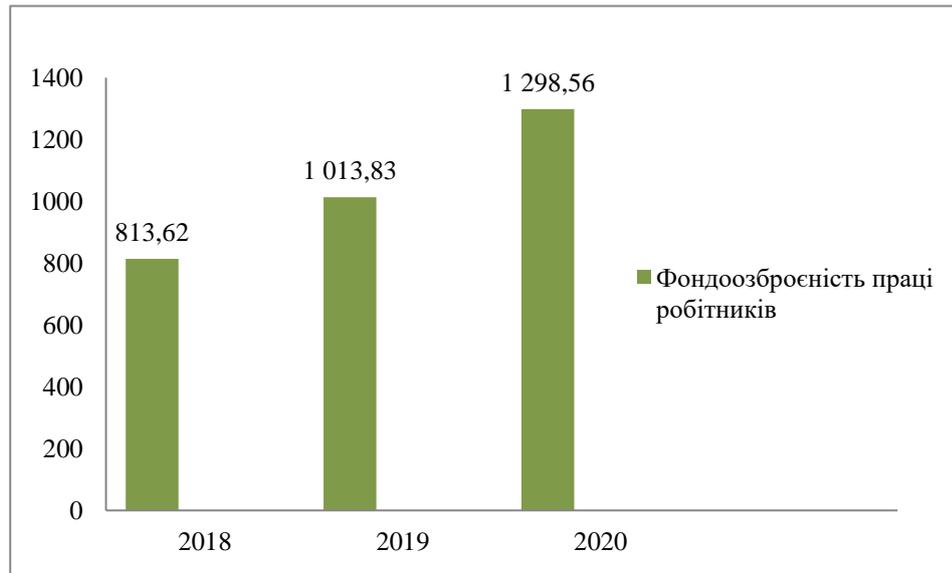

Рисунок 2.10 – Динаміка фондоозброєності праці працівника ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 р.р.

Можемо зробити висновок про те, що фондоддача порівнюючи з 2020р. до 2018 р. має тенденцію до зростання, а фондоозброєність також збільшується, що позитивно відбивається на діяльності підприємства.

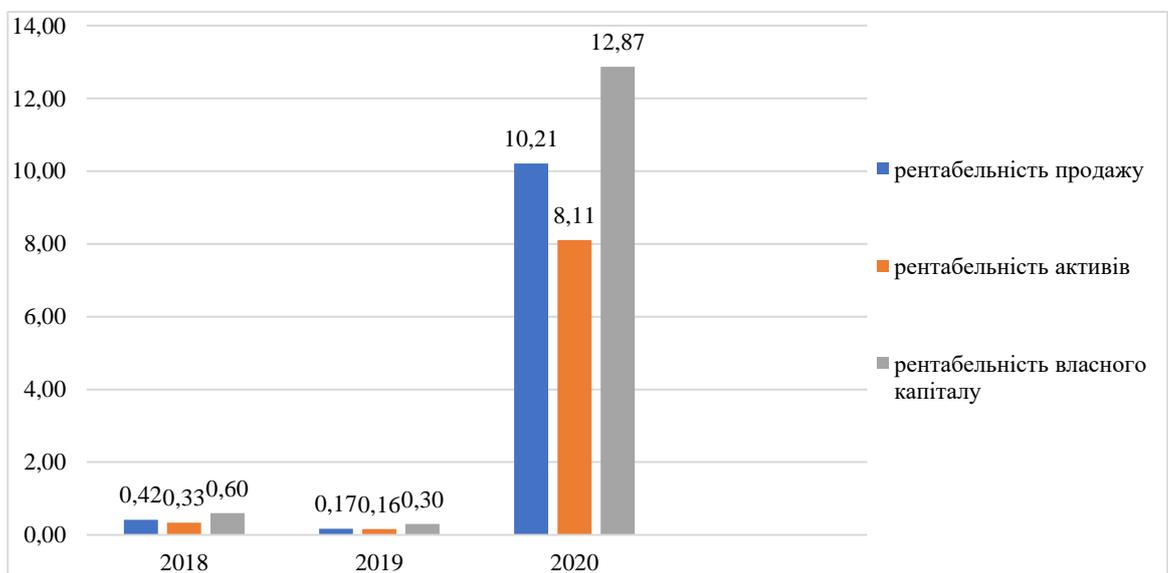

Рисунок 2.11 – Динаміка рентабельності власного капіталу, активів та продажу ПАФ «Петрівка» за 2018-2020 рр.

Рентабельність належить до показників, що певною мірою узагальнено

характеризують економічну ефективність діяльності підприємства. В ньому відображаються результати затрат не лише живої, а й уречевленої праці, ступінь використання засобів виробництва, якість реалізованої продукції, рівень організації виробництва та його управління. Рентабельність продажу в 2018 році склав 0,42 %, що більший показник ніж за 2019 р. який склав 0,17%, та в 2020 р. вона зросла до 10,21 %. Цей показник відображає суму операційного прибутку одержує підприємство з кожної гривні проданої продукції. Іншими словами, скільки залишається в підприємства коштів після покриття собівартості продукції. Два інших показників рентабельність активів та рентабельність власного капіталу теж мали тенденцію до зростання, що є позитивним показником для підприємства, а саме ефективний рух капіталу на підприємстві.

Таким чином підприємство характеризується нестабільними результатами господарської діяльності, хоча вони й позитивні. Тому проблематика даної кваліфікаційної роботи є для підприємства цілком актуальною, оскільки дозволить забезпечити зростання ефективності.

2.4. Стан охорони праці на підприємстві.

На підприємстві створена і ефективно функціонує система управління охороною праці з використанням організаційно-технічних і економічних заходів і засобів.

Система управління охороною праці – підсистема єдиної системи управління виробництвом, яка контролює показники безпеки та охорони праці, аналізує стан охорони праці, забезпечує прийняття, підготовку і реалізацію рішень, які спрямовані на збереження здоров'я та працездатності людини в процесі праці.

До основних принципів функціонування СУОП на підприємстві належать :

- 1) зв'язок процесу виробництва з рівнем забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці;
- 2) виконання трудової і технологічної дисципліни працівниками

підприємства;

3) діяльність органів управління охороною праці підприємства спільна з метою виконання заходів по створенню безпечних і здорових умов праці;

4) обов'язкова економічна зацікавленість роботодавця і працівника у поліпшенні безпечних і нешкідливих умов праці.

Метою СУОП є - забезпечити безпеку праці, зберегти здоров'я та працездатність працівників.

Об'єкти управління СУОП підприємства :

- виробнича діяльність робітників підприємства;
- виробниче обладнання;
- технологічні процеси, будівлі і споруди;
- виробниче середовище.

Органи управління СУОП підприємства:

- роботодавець;
- структурні підрозділи підприємства;
- професійні спілки;
- комісія охорони праці ;
- уповноважені трудових колективів.

Планування працезохоронних заходів

Планування працезохоронних заходів на ПАФ «Петрівка» здійснюється у три етапи:

1-й етап – перспективне планування (план комплексних заходів) розробляється на основі комплексного (натурного) обстеження стану охорони праці за всіма напрямками в усіх підрозділах і на всіх робочих місцях, на декілька років;

2-й етап – поточне (річне) планування розробляється як складова частина (угода) колективного договору між власником і трудовим колективом на виконання першочергових завдань з охорони праці;

3-й етап – оперативне планування (місячне, декадне); головні спеціалісти, відповідальні інженерно-технічні працівники в свої плани роботи включають питання охорони праці відповідно своїм посадовим обов'язкам.

В основу розробки всіх видів планів покладені наступні принципи:
перспективність, яка виражається у виборі найбільш важливих завдань з охорони праці;

комплексність, яка забезпечує взаємозв'язок поточних і перспективних планів з іншими планами підприємства;

прерогативу, яка полягає у виборі ведучого напрямку серед запланованих заходів і досягнення на цій основі раціонального розподілення матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;

подібність структури планів, що забезпечує впорядкування окремих планів і їх ресурсів, коли кожен план, з одного боку, розглядається як сукупність планів нижчого рівня, а з іншого – як частина більш прерогативних планів

Фінансування працезохоронних заходів

Фінансування заходів з охорони праці на підприємстві здійснюється на основі положень Закону України «Про охорону праці» (стаття 19), згідно угоди, яка прикладається до колективного договору. В цьому договорі наводиться перелік конкретних заходів, об'єкт на якому вони здійснюються, їх об'єм, грошова сума, відповідальні за виконання робіт.

Фінансування робіт з охорони праці здійснюється роботодавцем. Фінансування профілактичних заходів з охорони праці, виконання загальнодержавних, галузевих та регіональних програм поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, інших державних програм, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, передбачається здійснювати за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, що виділяються окремим рядком, та за рахунок інших джерел фінансування, визначених законодавством.

На ПАФ «Петрівка» використовують найману працю, тому витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від суми фонду оплати праці на підприємстві.

Виходячи з цієї нормативної величини на підприємстві виділяються кошти на поліпшення умов праці, таблиця 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз коштів, які виділялися на поліпшення умов праці на у 2018-2020 рр.

Плановий рік	Фонд оплати праці, тис. грн. з дод. видатками	Виділені кошти на поліпшення умов праці, тис. грн.
2018	6994,6	34,973
2019	7528,1	37,6405
2012	8724,9	13,6245

Тобто витрати на охорону праці у період 2018-2019 рік збільшились на:

$$\frac{34,973-37,6405}{34,973} * 100 = 7,63\%$$

Витрати на охорону праці в період 2019-2020 рік зменшились на:

$$\frac{13,6245-37,6405}{37,6405} * 100 = 63,8\%$$

Служба охорони праці підприємства

Важливе місце в управлінні охороною праці на підприємстві займають служба охорони праці (СОП) та комісія з питань охорони праці. Згідно з Законом України «Про охорону праці» на підприємстві з кількістю працюючих 100 і більше осіб роботодавець створює службу охорони праці відповідно до типового положення, яке затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці.

Кількість працівників СОП визначається:

загальною кількістю працюючих на підприємстві;
небезпекою та шкідливістю виробництва.

Служба охорони праці комплектується інженерами відповідної спеціальності, професіоналами з питань гігієни праці, юристами у сфері охорони праці. Обмеження: обов'язкова вища освіта, стаж роботи на виробництві не менше 3 років. СОП підкоряється безпосередньо керівнику підприємства. За своїм посадовим положенням і умовами оплати праці керівник і фахівці служби прирівнюються до керівників і фахівців основних виробничо-технічних служб підприємства.

На підприємстві з кількістю працюючих більше 100 чоловік, роботодавець створює службу охорони праці. Якщо менше 100 чоловік, то функції служби охорони праці можуть виконувати в порядку сумісництва особи, що мають відповідну підготовку. Якщо менше 20 чоловік, то для виконання функції охорони праці можуть залучатися сторонні фахівці (або керівник). Служба охорони праці підкоряється безпосередньо керівникові підприємства.

Так як на ПАФ «Петрівка» середньооблікова чисельність працівників склала:

у 2018 році – 51 чол.;

у 2019 році – 51 чол.;

у 2020 році – 48 чол.

то згідно положення тут передбачається один штатний співробітник.

Основні функції служби охорони праці:

розробляє ефективну цілісну систему управління охороною праці, яка сприяє вдосконаленню діяльності в цьому напрямку кожного структурного підрозділу і кожного посадовця;

проводить оперативно-методичне керівництво роботою з охорони праці;

проводить ввідний інструктаж з питань охорони праці для працівників;

організовує роботу з охорони праці;

бере участь: у розслідуванні нещасних випадків і аварій, формуванні фонду охорони праці, роботі комісії з питань охорони праці, роботі постійно діючої комісії з питань атестації робочих місць з умов праці, розробці нормативних актів, які діють в межах підприємства;

розглядає факти наявності виробничих ситуацій, небезпечних для життя або здоров'я працівників або для людей, які їх оточують, і навколишнього природного середовища, у разі відмови з цих причин працівників від довіреної роботи;

контролює дотримання нормативних актів з питань охорони праці та виконання розпоряджень органів державного нагляду, пропозицій уповноважених трудових колективів, профспілок, використання за призначенням засобів фонду охорони праці;

Фахівці служби охорони праці мають право:

представляти підприємство в державних і суспільних установах при розгляді питань охорони праці;

безперешкодно у будь-який час відвідувати структурні підрозділи підприємства, зупиняти роботу виробництв у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих; одержувати від посадовців необхідні документи і пояснення з питань охорони праці;

перевіряти стан безпеки, гігієни праці на об'єктах підприємства, видавати керівникам перевіреного об'єкта обов'язкове для виконання розпорядження, яке складається в 2 примірниках: один видається керівникові об'єкта, а другий зберігається в службі охорони праці протягом 5 років;

вимагати від посадовців усунення від роботи працівників, які не пройшли медичного огляду, навчання, інструктажу, перевірки знань з питань охорони праці, не мають допуску до відповідних робіт або порушують нормативні акти з охорони праці;

надсилати керівнику підприємства подання про залучення до відповідальності працівників, які порушують вимоги охорони праці.

Працівники служби охорони праці несуть персональну відповідальність за: невідповідність ухвалених ними рішень вимогам чинного законодавства з охорони праці;

невиконання своїх функціональних обов'язків;

невчасність підготовки і недостовірність статистичних звітів з охорони праці;

низьку якість проведеного ними розслідування нещасних випадків на виробництві.

Ліквідація СОП допускається тільки у разі ліквідації підприємства або припинення використання найманої праці фізичної особи.

Облік і аналіз виробничого травматизму та професійної захворюваності на підприємств

За досліджуваний період 2018-2020 рр. на ПАФ «Петрівка» випадків виробничого травматизму та професійної захворюваності зафіксовано не було.

Розслідуванню підлягають травми, гострі професійні захворювання,

отруєння, теплові удари, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом та блискавкою, ушкодження внаслідок аварій, пожеж, стихійних лих, контакту з тваринами, комахами та іншими представниками фауни і флори, які сталися на підприємстві. До розслідування і обліку беруться нещасні випадки, які виникли під час виконання трудових обов'язків (у тому числі у відрядженні), а також дій в інтересах підприємства без доручення керівника; на робочому місці, на території підприємства, протягом робочого часу, включаючи встановлені перерви; протягом часу для приведення в порядок знарядь виробництва, засобів захисту, одягу перед початком і після закінчення роботи, для особистої гігієни; під час проїзду на роботу або з роботи на транспорті підприємства, транспорті сторонньої організації (згідно з договором), власному транспорті, який використовувався в інтересах виробництва; внаслідок аварій (пожеж), а також їх ліквідації на виробничих об'єктах; під час надання підприємством шефської допомоги; у робочий час із працівником, робота якого пов'язана з переміщенням між об'єктами при прямуванні пішки, громадським або власним транспортом чи транспортом сторонньої організації; при прямуванні пішки або на транспортному засобі до місця роботи чи назад за разовим завданням керівника без оформлення посвідчення про відрядження.

Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах проводиться власником або уповноваженим ним органом відповідно до Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в установах і організаціях, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Облік виробничого травматизму ведеться за підсумками року, а захворювань – за підсумками першого півріччя та року.

Збір та розроблення державної статистичної звітності з питань виробничого травматизму проводять органи державної статистики.

Захворювання, викликане дією на працюючого шкідливих умов праці, класифікується як професійне захворювання. Професійне отруєння – захворювання професійне. Явище, яке характеризується сукупністю професійних захворювань, називають професійною захворюваністю. В деяких випадках вплив

шкідливих факторів виробничого середовища призводить до виникнення виробничо-обумовленої захворюваності.

Вимоги із пожежної безпеки на підприємстві

Залежно від особливостей виробничого процесу, крім загальних вимог пожежної безпеки, здійснюються спеціальні протипожежні заходи для окремих видів виробництв, технологічних процесів та промислових об'єктів.

Будівлі і ті їх частини, в яких розташовуються ЕОМ, повинні бути не нижче II ступеня вогнестійкості. Над та під приміщеннями, де розташовуються ЕОМ, а також у суміжних з ними приміщеннях не дозволяється розташування приміщень категорій А і Б за вибухопожежною небезпекою. Приміщення категорії В слід відділяти від приміщень з ЕОМ протипожежними стінами.

Сховища інформації, приміщення для зберігання перфокарт, магнітних стрічок, пакетів магнітних дисків слід розміщати у відокремлених приміщеннях, обладнаних негорючими стелажамі і шафами. Зберігати такі носії інформації на стелажах необхідно в металевих касетах. В приміщеннях ЕОМ слід зберігати лише ті носії інформації, які необхідні для поточної роботи.

Фальшпідлога у приміщеннях ЕОМ повинна бути виготовлена з негорючих матеріалів (або важкогорючих з межею вогнестійкості не менше 0,5 год.). Простір під знімною підлогою розділяють негорючими діафрагмами на відсіки площею не більше 250 м². Межа вогнестійкості діафрагми повинна бути не меншою за 0,75 год. Міжпідлоговий простір під знімною підлогою має бути оснащений системою автоматичної пожежної сигналізації та засобами пожежогасіння відповідно до вимог переліку однотипних за призначенням об'єктів, які підлягають обладнанню автоматичними установками пожежогасіння та пожежної сигналізації, з використанням димових пожежних сповіщувачів.

Звукопоглинальне облицювання стін та стель у приміщеннях ЕОМ слід виготовити з негорючих або важкогорючих матеріалів.

Для промивання деталей потрібно застосовувати негорючі миючі препарати. Промивання чарунок та інших знімних пристроїв горючими рідинами проводиться лише у спеціальних приміщеннях, обладнаних припливно-витяжною вентиляцією. У випадку необхідності проведення дрібного ремонту або

технічного обслуговування ЕОМ безпосередньо в машинному залі та неможливості застосування негорючих миючих речовин дозволяється мати не більше 0,5 л легкозаймистої рідини у тарі, що не б'ється та щільно закривається.

Приміщення, в яких розташовуються персональні ЕОМ та дисплейні зали, потрібно оснастити системою автоматичної пожежної сигналізації з димовими пожежними сповіщувачами та переносними вуглекислотними вогнегасниками з розрахунку 2 шт. на кожні 20 м² площі приміщення з урахуванням гранично допустимих концентрацій вогнегасної речовини.

Не рідше одного разу на квартал потрібно очищати від пилу агрегати та вузли, кабельні канали та простір між підлогами.

Оцінка економічної ефективності СУОП

Визначення соціальної ефективності заходів для охорони праці на підприємстві із загальною (середньообліковою) кількістю працюючих 366 чоловік на підставі:

кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм, до проведення заходів 8 ,після проведення заходів 5;

чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають вимогам санітарних норм до проведення норм 7 , після 4;

кількість випадків травматизму до проведення заходів 5 , після 2;

кількість днів непрацездатності через травматизм до проведення заходів 36, після 28;

кількість працівників, що звільнилися до проведення заходів 4, після 3;

Розв'язання:

Визначимо скорочення кількості робочих місць, що не відповідають вимогам нормативних актів щодо безпеки виробництва:

$$\Delta K = \frac{P_1 - P_2}{K_3} \times 100, \%$$

$$\Delta K = \frac{8 - 5}{129} \times 100 = 2,33 \%$$

де P_1, P_2 - кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм до і після проведення заходів;

$K_3 = 129$ - загальна кількість робочих місць

Визначаємо скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм:

$$\Delta Ч = \frac{N_1 - N_2}{N} \times 100, \%$$

$$\Delta Ч = \frac{7 - 4}{129} \times 100 = 2,33\%$$

де N_1, N_2 – чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам до і після здійснення заходу, чол.;

N – річна середньооблікова чисельність працівників, чол.

Зменшення коефіцієнта частоти травматизму

$$\Delta Кч = \frac{T_1 - T_2}{N} \times 100$$

$$\Delta Кч = \frac{5 - 2}{129} \times 100 = 2,33$$

де T_1, T_2 - кількість випадків травматизму відповідно до і після проведення заходу.

Визначимо скорочення плинності кадрів через незадовільні умови праці.

$$\Delta Чп = \frac{З_1 - З_2}{N} \times 100$$

$$\Delta Чп = \frac{4 - 3}{129} \times 100 = 0,77$$

Розрахунок річної економії від зменшення рівня захворюваності на підставі наступних даних:

кількість днів непрацездатності через хвороби на 100 працівників до проведення заходів 2734, після 2658;

річна середньооблікова чисельність робітників 129, чоловік;

вартість виробленої товарної продукції за зміну на одного працівника промислово-виробничого персоналу 104 грн.;

вартість річної товарної продукції підприємства 230 тис. грн.;

середньорічна чисельність промислово-виробничого персоналу 102, чол.;

середньорічна заробітна плата одного працівника разом із відрахуваннями на соцстрахування $Зр=21,12$ тис. грн.;

середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності $З=130$ грн.

Розв'язання:

Скорочення витрат робочого часу за рахунок зменшення рівня захворюваності (аналогічно травматизму) за певний час:

$$\Delta D = \frac{D_1 - D_2}{100} \times Ч_з, \text{ люд.-днів.}$$

$$\Delta D = \frac{2734 - 2658}{100} \times 129 = 98 \text{ люд.-днів}$$

де D_1, D_2 – кількість днів непрацездатності через хвороби чи травматизм на 100 працюючих відповідно до і після проведення заходів.

Зростання продуктивності праці:

$$\Delta W = \frac{\Delta D \times З_в}{P_n} \times 100\%$$

$$\Delta W = \frac{98 \times 104}{230000} \times 100\% = 4,43$$

де $З_в$ – вартість виробленої продукції за зміну на одного працівника промислово – виробничого персоналу;

P_n – вартість річної товарної продукції підприємства.

Річна економія зарплати за рахунок зростання продуктивності праці при зменшенні рівня захворюваності і травматизму:

$$E_z = \frac{\Delta W \times З_p}{100} \times Ч_{cp}, \text{ грн.}$$

$$E_z = \frac{4,43 \times 21120}{100} \times 102 = 95432,83 \text{ грн}$$

де $Ч_{cp}$ – середньорічна чисельність промислово – виробничого персоналу;

$З_p$ – заробітна плата одного працівника з відрахуваннями на соцстрахування.

Економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності:

$$E_{cc} = \Delta D \times Пд, \text{ грн.}$$

$$E_{cc} = 98 \times 130 = 12740 \text{ грн}$$

де Пд – середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності
Річна економія за рахунок зменшення рівня захворюваності (травматизму):

$$Erz(m) = Ez + Ec + Ecc. \text{ грн.}$$

$$Erz(m) = 12740 + 95432,83 = 108172,83 \text{ грн.}$$

Провівши розрахунки та проаналізувавши діяльність ПАФ «Петрівка»
можемо зробити наступні висновки:

На підприємстві створена і ефективно функціонує система управління
охороною праці;

У службу з охорони праці на підприємстві входить один фаховий спеціаліст;

За період з 2018 по 2020 роки витрати на працезохоронні заходи збільшились
на 7,63% у 2019 році та зменшились на 63,8% у 2020 році.

Нещасних випадків на підприємстві за три звітні роки виявлено не було;

Можна відзначити, що у структурі планово-економічних відділів
підприємства, облаштування робочих місць і умов праці відповідає вимогам норм
і виду виконуваної роботи.

РОЗДІЛ 3.

ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПАФ «ПЕТРІВКА» ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ У БІРЖОВИХ ОПЕРАЦІЯХ

3.1. Оцінювання привабливості для підприємства основних біржових активів.

Для використання біржового капіталу ПАФ «Петрівка» необхідно визначення біржового активу та відповідної стратегії на біржовому ринку. Так, за підсумками аналітичних досліджень та експертних оцінок професійних трейдерів, пророкували волатильність фондового ринку та підвищення процентних ставок. Тому буде корисним виявити, які активи були цікавими з точки зору інвестора і трейдера в 2019 році у світовому розрізі.

1. Купівля і холд біткоінів (HODL). Очевидно, що одна з кращих стратегій 2019 року – це було просто купити і тримати біткоіни, тому що ця криптовалюта була найсильнішим активом в світі. На початку року курс біткоінів коливався близько \$ 950, потім піднявся до \$ 20000 і закінчив рік на позначці \$ 14000, тобто приріст склав майже 1400%.

2. Низька волатильність. У 2019 році була волатильність, викликана терористичними атаками, змінами процентних ставок, виборами, тощо. «Індекс страху» VIX залишався низьким і фондовий ринок рухався все вище і вище. Це тікер, який офіційно зареєстрований для індексу волатильності фондового ринку Чиказької біржі опціонів. Це інструмент для визначення волатильності опціонів на індекс S&P 500. Індекс S & P 500 в 2019 році демонстрував все нові і нові висоти. Трейдингові стратегії, призначені для низьковолатильних ETF (таких як VXX, були одними з найбільш ефективних стратегій 2019 року, «зробивши» близько 200% за рік. Інвестор, наприклад, міг купити XIV в січні і заробив би приблизно 173% до початкового капіталу. Проблема з реалізацією таких стратегій полягає в тому, що існує високий ризик руйнування, якщо ризик не контролюється належним чином.

3. Лонг ВА, шорт GE. Було дослідження, що в 2019 році добре простежувалася зворотна кореляція між ВА (Boeing Co) і GE (General Electric). У 2019 році був хороший бичачий тренд для ВА і ведмежий для GE. Згідно з цим дослідженням GE страждає від нераціонального використання капіталу і, можливо, їм буде потрібно скоротити дивіденди, в той час як економічне зростання Boeing Co був у наявності. Хоча вони почали рік з приблизно одного і того ж рівня капіталізації, ВА фінішував рік з приростом в 90%, в той час як GE впав на 50%.

4. Купити на дні. Досить просто поглянути на денний графік S & P 500, щоб зрозуміти, що 2019 рік був відмінним часом для трейдерів, які вважають за краще короткі позиції. Як тільки ринок падає на найближчий рівень підтримки – це відмінний момент для відскоку і входу інституційних і дрібних інвесторів. І тут питання лише у використанні правильної стратегії, яка буде добре працювати на відкатах. Даний тип стратегії, як правило, добре працює для розвинених фондових ринків, а також може бути реалізований за допомогою ETF. Однак успішність стратегії залежить від наявності фільтра режиму для того, щоб залишатися поза ринком під час ведмежих трендів.

5. 4 найсильніші акції з доходом понад 1000% на рік. Не доводиться сумніватися в тому, що біткоіни був видатним активом в 2019 році, але схожі гігантські можливості для заробітку могли бути знайдені і на фондовому ринку. На Bloomberg провели глобальний аналіз фондового ринку та знайшли чотири акції, які вирости на більш ніж 1000% на рік. Це такі акції як Pepper Food Service Co. Ltd., Indiabulls Ventures Ltd., HEG Ltd. і China Investment Fund. Ще один сильний актив, Siebert Financial Corp (SIEB) зміг досягти більше 950% прибутку в основному за рахунок планів по блокчейну. Взагалі у 2019 році якщо хтось експлуатував слово «блокчейн», то це грало в величезний плюс.

6. Рушійна сила глобального фондового ринку. 2019 рік був відмінним роком для глобального фондового ринку і обороти добре росли. Фактично кожна з найбільших і економічно розвинених країн закінчила 2019 рік вище і із середнім прибутком 28% в доларах США. Ці доходи були отримані з відносно невеликими осіданнями. Наприклад, Cambria Global Momentum ETF (GMOM) дійшов до прибутку в 20% в 2019 році. Одна з переваг таких форм рухів на ринку - це

можливість адаптувати під цю справу просту стратегію, засновану на входах в Лонг на невеликих відкатах.

7. Золото. Стратегії по золоту використовують прості алгоритмічні правила для торгівлі дорогоцінними металами. Точні правила такі: по золоту можна входити вище мінімуму, який був три бару назад; позицію закриваємо вище другого рівня підтримки; утримуємо угоду відкритою протягом 5 наступних барів. Основна ідея в тому, щоб уникати екстремальних умов і брати потроху прибуток на повільно рухається тренді. Стратегія відмінно працювала в 2016 і непогано показала себе в 2019, де вона перетворила \$ 32000 в \$ 48000 при торгівлі одним контрактом. Але потрібно врахувати, що в 2016 була велика волатильність, тому сьогодні такі системи потребують доопрацювання.

8. Короткі позиції по акціях судноплавства. Компанії річкового пароплавства на кшталт DRYS, TOPS і DCIX залучили багато уваги з боку інвесторів за своїми методами бухгалтерського обліку і зворотного дроблення акцій. Але шортити ці акції було не просто через їх нестачу. І це було дуже ризиковано, великі скачки ціни запросто могли вбити маржинальний рахунок. Але в підсумку все три акції втратили у вартості більше 99% до кінця 2019 року.

Незважаючи на відносний спокій і рух вгору фондових ринків 2019 рік не був легким для індивідуальних інвесторів. Тим більше, що інвестування ніколи не є простим, навіть при хороших умовах на ринку. Багато інвесторів опинилися спійманими, намагаючись хеджувати ризики і припускаючи при цьому, що волатильність буде збільшуватися. Багато трейдерів просто підривали свої депозити на високій частці позикових коштів. Тому не варто вважати, що стратегії, які добре показали себе в 2019 році, будуть також добре працювати в майбутньому, але якісь закономірності при бажанні виявити можна.

Іншим доступним для ПАФ «Петрівка» напрямом є вкладення коштів в інвестиційні сертифікати. Інвестиційна діяльність для інституційних інвесторів небанківського фінансового сектору країни є основним видом господарської діяльності або такою, що її доповнює. Для інститутів колективного інвестування, першість серед яких належить ІСІ, спільне інвестування є основним видом господарської діяльності. Для НПФ, компаній зі страхування життя інвестування є

обов'язковим і необхідним видом діяльності, що дозволяє зберегти акумульовані кошти своїх клієнтів (учасників) та забезпечити їхнє зростання. Залежно від правового механізму функціонування інституційних інвесторів, нагромаджені кошти інвестуються такими фінансовими інститутами самостійно або передаються в управління іншому професійному учаснику ринку, зазвичай компанії з управління активами (КУА), за договором. Важливим чинником при виборі інвестиційних стратегій є соціальна спрямованість діяльності інституційного інвестора. Такі соціально-орієнтовані фінансові установи, як недержавні пенсійні фонди, компанії зі страхування життя зобов'язані запропонувати громадянам ефективні механізми убезпечення життя та збереження їх звичного рівня матеріального добробуту при виході на пенсію, втраті працездатності чи настанні інвалідності.

Аналіз структури зведеного портфеля активів недержавних пенсійних фондів за 2013-2019 роки (таблиця 3.1) дозволяє зробити висновок, що консервативні інвестиційні стратегії переважають у діяльності цих фінансових установ.

Частка коштів, розміщених на банківських депозитних рахунках, у структурі консолідованого інвестиційного портфеля НПФ протягом 2013-2019 років вона була найбільшою, коливаючись у межах 35,1-58%.

Згідно з максимальними інвестиційними стандартами, недержавні пенсійні фонди мають право розміщувати не більше 50 відсотків загальної вартості пенсійних активів на банківських депозитних рахунках у готівці та в ощадних сертифікатах банків.

Фінансові установи, які управляли активами НПФ, намагаючись врятувати кошти громадян від кризи, забезпечили максимальну концентрацію пенсійних активів на банківських депозитах, що призвело до перевищення максимального коефіцієнта інвестицій.

Однак, як показала практика, під час кризи вона поширилася на банківську систему країни, надмірна концентрація пенсійних активів у банківських інструментах не гарантувала їх безпеки та ліквідності.

Таблиця 3.1. – Структура консолідованого портфеля НПФ за видами активів

Показники	Роки (станом на кінець року)						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Грошові кошти на банківських депозитних рахунках	35,8	38,6	58,0	42,8	37,8	32,2	35,1
Цінні папери – разом, із них	55,8	51,8	36,1	45,0	48,8	59,0	58,8
акції	12,1	25,1	9,0	8,8	18,1	18,4	15,5
облігації підприємств	41,0	23,8	22,4	18,9	15,4	25,0	31,2
державні цінні папери	2,7	2,7	4,6	17,2	15,3	15,6	12,1
іпотечні цінні папери	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
нерухоме майно	0,9	0,9	0,9	2,1	5,6	3,5	2,9
банківські метали	3,2	2,7	3,7	3,7	2,8	1,9	1,1
інші активи	4,3	6,0	1,3	6,4	5,0	3,4	2,1
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Інвестиції в акції та в деякі активи з категорії інших активів слід класифікувати як ризикові інвестиції НПФ. Найбільша частка акцій у портфелі НПФ все ще була в докризовий період - на кінець 2014 року і становила 25,1%. Інвестиції в акції не займають пріоритетного місця в портфелях АПФ, незважаючи на можливість довгострокового інвестування в такі цінні папери на суму не менше 40% наявних активів. Значною мірою це характеризує відсутність ефективних інструментів на внутрішньому фондовому ринку, які могли б використовуватися недержавними пенсійними фондами для довгострокових інвестицій.

Більшість різноманітних інвестиційних стратегій реалізуються інститутами спільного інвестування. Кожна ІСІ формує власну інвестиційну стратегію, яка визначає пріоритетні об'єкти інвестування. Тип інвестиційної стратегії (агресивна, консервативна або поміркована) впливає на вибір типу фонду його учасниками. Як показує практика, найбільш обережна інвестиційна стратегія - консервативна - реалізується за рахунок диверсифікованих фондів, найбільш ризикова - агресивна - недиверсифікована. Відкриті інвестиційні фонди забезпечують інвесторів найвищою ліквідністю своїх цінних паперів, закриті фонди - відповідно низькою. Тип інвестиційного фонду та його інвестиційна стратегія є важливими факторами, що визначають структуру портфелів інститутів спільного інвестування.

Структура консолідованого інвестиційного портфеля вітчизняних ІСІ у 2013-

2019 роках (табл. 3.2) свідчить про поширеність агресивних інвестиційних стратегій у діяльності таких установ. Є два пріоритетні напрямки інвестицій. Це інвестиції в цінні папери та інші види активів, які включають корпоративні права, дебіторську заборгованість та позики. Враховуючи, що більшість активів вітчизняних ІСІ формуються венчурними фондами та закритими невенчурними фондами, а активи відкритих та інтервальних фондів незначні за розміром, структура консолідованого портфеля інвестиційних фондів відображає інвестиційні пріоритети лідери ринку. В основному це довгострокове вкладення коштів для досягнення прибутковості інвестицій на рівні середнього по ринку або вище середнього. Для досягнення цих цілей обираються об'єкти інвестицій з високим рівнем ризику з низькою ліквідністю.

На відміну від інших типів небанківських інституційних інвесторів, ІСІ виявляють невеликий інтерес до вкладень у банківські депозити, державні цінні папери та місцеві позикові цінні папери. Стійке місце в інвестиційних портфелях таких установ займають інвестиції в акції та інші цінні папери, перше серед яких належить вексям. Світова практика діяльності інвестиційних фондів визначає вкладення в акції як основні види їх вкладень. Однак у інвестиційній діяльності вітчизняних ІСІ цей підхід ще не став пріоритетом.

Таблиця 3.2 – Структура консолідованого портфеля інвестиційних фондів за видами активів, %

Показники	Роки (станом на кінець року)						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Грошові кошти на банківських депозитних рахунках	5,7	5,3	2,6	4,7	3,2	3,9	2,5
Цінні папери – разом, із них	54,4	58,4	55,6	71,2	38,5	33,5	33,5
акції	26,3	29,9	22,7	23,7	14,1	13,0	13,7
облігації підприємств	21,7	19,9	21,3	22,3	9,0	7,9	7,1
ОВДП	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1
облігації місцевих позик	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
інші цінні папери	6,2	8,3	11,4	25,0	15,0	12,5	12,6
нерухоме майно	0,7	0,6	0,5	1,0	2,0	2,4	2,0
інші активи	39,2	35,7	41,3	23,1	56,3	60,2	62,0
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

У структурі консолідованого інвестиційного портфеля ІСІ частка інвестицій

у цінні папери зменшилась, а відповідно, частка інвестицій в інші активи збільшилася. Ці зміни не можуть бути оцінені позитивно, оскільки вони характеризують зменшення впливу ІСІ на розвиток фондового ринку, зокрема, фондового ринку та ринку облігацій підприємств та посилення ризикованого типу інвестицій. ІСІ значно збільшив інвестиції в інші активи, які використовуються для оптимізації оподаткування та інших операцій, які не мають прямого впливу на фінансування економічного розвитку.

Пріоритети інвестиційної діяльності ІСІ в сучасних умовах спрямовані не на поширення фондового методу фінансування національної економіки, а на його зменшення. На кінець 2013 року портфель інвестиційних фондів та пайових фондів інвестиційних компаній складався з 90,1% акцій, 8,3% векселів та лише 1,6% інших фінансових інструментів. За період дослідження інвестиційні пріоритети ІСІ значно змінилися. На кінець 2016 року 13,7% капіталу ІСІ було вкладено в акції, 12,6% - у векселі та 73,7% в інші фінансові інструменти. Це свідчить про те, що траєкторія розвитку інвестиційної діяльності вітчизняних інвестиційних фондів виявляє особливості, не властиві практиці іноземних фінансових установ. За наявності значної кількості накопичених активів вітчизняні інвестиційні фонди не виконують належним чином свої функції в інвестиційних процесах для забезпечення економічного зростання.

Помірні інвестиційні стратегії реалізуються ІСІ з відкритим кодом. Враховуючи, що ці фонди або їх компанії з управління активами беруть на себе зобов'язання викупити цінні папери в будь-який час, інвестиції таких фондів характеризуються високою ліквідністю. За даними відкритих ІСІ, вони інвестують в акції, що котируються на ринку, та у високоліквідні облігації.

При розробці інвестиційних стратегій цих установ протягом досліджуваного періоду спостерігається тенденція пошуку більш безпечних інвестиційних об'єктів, що характеризуються високою ліквідністю. Інтервальні ІСІ в сучасних умовах надають пріоритет інвестуванню в акції та збільшенню інвестицій в інші активи, що призводить до зменшення частки консервативної частини в їх портфелях. Частка інвестицій цих фондів у запаси протягом досліджуваного періоду коливалась у межах 28,3-56,5%. Інвестиційні стратегії з високим ризиком також

реалізуються закритими інституціями вкладення невенчурного капіталу. Частка інвестицій в акції в структурі їх інвестиційних портфелів є найбільшою, але сама структура інвестицій стає менш прозорою. До кінця інвестиційного портфеля цих фондів на кінець досліджуваного періоду займали інші активи. Зростання вартості інших активів у структурі інвестицій цих фондів призвів до зменшення частки надійних інвестицій, як показують розрахунки.

Слід також звернути увагу на ще один біржовий актив. Облігації внутрішньої державної позики становлять від 87,12% у 2018 р. до 89,1% у 2019 р. від загального обсягу біржових контрактів з фінансовими інструментами на вітчизняних організаторах торгівлі. Тому саме їх доцільно дослідити з позицій прогнозування майбутнього попиту.

Для передбачення трендових коливань ціни фінансового інструмента або прогнозування обсягу торгів, доцільно використовувати методику адаптивного прогнозування, запропоновану Н. Міхайличенко та О. Мірошніченко.

Це дозволяє швидко скоригувати інвестиційний план інвестора, спрогнозувати обсяг попиту на той чи інший фінансовий інструмент на фондовій біржі (що є цікавим для організаторів торгів) або відстежити загальні тенденції розвитку фондового ринку в цілому. Адаптивні прогнозні моделі дозволяють більш адекватно реагувати на різку волатильність ціни, внаслідок чого можливо зменшити ризики збитків, а також на коливання обсягів попиту (що впливає на дохід бірж-організаторів торгів).

Такі методики довели свою корисність у сфері прогнозування цінових трендів, динаміки обсягів продажу та інших економічних показників, що можна представити у вигляді часового ряду.

Серед найбільш поширених методик адаптивного прогнозування слід відзначити модель Брауна (модель адаптивного згладженого прогнозу), що ґрунтується на розрахунку ковзного середнього. Лінійна адаптивна модель Брауна (Brown R.G.) ґрунтується на побудові лінійної функції з параметрами, що постійно змінюються в залежності від помилки прогнозу, що спостерігається. Цей метод іноді називають також «методом згладжування помилок».

Адаптивна функція обсягу торгів облігаціями внутрішньої державної позики

(ОВДП) в залежності від часу будується як лінійна апроксимація з початковими параметрами u_t та b_t . Початкові параметри знаходяться за методом найменших квадратів за першими п'яти точками часового ряду:

$$f_t = u_t + b_t t \quad (t=1, 2, \dots, 5), \quad (3.1)$$

$$b_t = \frac{\sum [(t - t_{\text{сер}}) (d_t - d_{\text{сер}})]}{\sum (t - t_{\text{сер}})^2}, \quad (3.2)$$

$$u_t = d_{\text{сер}} - b_t \times t_{\text{сер}}, \quad (3.3)$$

де $t_{\text{сер}}$ – середнє значення фактору «час»;

$d_{\text{сер}}$ – середнє значення досліджуваного показника (обсяг торгів ОВДП).

Таким чином, за розрахунками фахівців:

$$b_t = -1876,87;$$

$$u_t = 35993,75;$$

- початкова функція лінійної апроксимації приймає вигляд:

$$f_t = 35993,75 - 1876,87 \times t. \quad (10)$$

На основі застосування методу проб на ділянці ретроспективного прогнозування даних коефіцієнт дисконтування даних на рівні $\gamma = 0,8$, а коефіцієнт згладжування – на рівні $\alpha = 0,2$ ($\gamma + \alpha = 1$).

Таким чином, моделі адаптивного прогнозування можуть розглядатися як зручний інструмент дослідження тенденцій розвитку біржового ринку України в цілому, а також динаміки його окремих фондових інструментів, що може бути використано ПАФ «Петрівка» для прийняття рішень щодо придбання чи продажу біржових активів.

3.2. Вхідження підприємства у біржові операції на фондовому ринку.

Біржова стратегія є частиною загальної стратегії підприємства, яка полягає у виборі та реалізації найбільш ефективних варіантів реальних та фінансових форм його інвестицій з метою забезпечення високих темпів розвитку та розширення економічного потенціалу господарської діяльності. Біржова стратегія завжди пов'язана з фінансово-господарською діяльністю підприємства, його експлуатаційною технічною, технологічною та фінансовою базою. Стратегія допомагає керівництву прийняти рішення щодо доцільності, напрямків, масштабу коригування діяльності підприємства, джерел та обсягів фінансування розвитку, а також передбачити можливі результати. Біржова стратегія підприємства характеризується кількома особливостями. Це основна форма реалізації економічної стратегії підприємств, спосіб забезпечення зростання його операційної діяльності, оскільки майже всі завдання економічного розвитку підприємства потребують розширення обсягів або оновлення складу його операційних активів. Динаміка показників інвестиційної діяльності підприємства відображає темпи його економічного розвитку, потенціал отримання прибутку. Якщо сума чистих інвестицій (чиста інвестиція - це сума валових інвестицій, зменшена на величину амортизації в певний період) підприємства менше нуля, це свідчить про зменшення його виробничого потенціалу та економічної бази для отримання прибутку (підприємство «з'їдає свій капітал»). інвестиції дорівнюють нулю, підприємство «позначає час». А коли сума чистих інвестицій є позитивною величиною (обсяг валових інвестицій перевищує суму амортизації), це свідчить про економічний розвиток, зростання бази формування прибутку компанії.

Стратегія обміну є другорядною щодо цілей та завдань операційної діяльності підприємства. Незважаючи на те, що біржова діяльність на певних етапах розвитку компанії може забезпечити більший прибуток, ніж операційна діяльність, основною стратегічною метою підприємства є розвиток операційної діяльності (виробництва та послуг). Біржова стратегія повинна забезпечити розвиток виробничої та комерційної діяльності шляхом будівництва нових філій,

інвестицій у нові виробничі потужності, своєчасної заміни фізично зношеного обладнання та оновлення застарілих засобів виробництва.

Тому для початку диверсифікації своєї підприємницької діяльності на біржовому ринку ПАФ «Петрівка» доцільно звернути увагу на фондові активи інститутів спільного інвестування. Широкий вибір фондів «КІНТО» з різними інвестиційними стратегіями та цілями дозволить використати всі переваги спільного інвестування та підібрати фонд у відповідності із потребами. Тому необхідно ознайомитися з характеристиками та результатами роботи фондів під управлінням компанії «КІНТО», що дозволить прийняти обґрунтоване рішення з придбання цінних паперів фондів або заключити пенсійний контракт (табл. 3.3).

Давайте розглянемо один з найбільш динамічних фондів з точки зору прибутковості за минулий рік - Індекс Української Біржі. Мета Фонду - отримати дохідність, максимально наближену до прибутковості за індексом українських акцій Української фондової біржі (без урахування витрат Фонду), як у періоди зростання, так і в періоди зниження індексу . Згідно з традиційною класифікацією, Фонд можна класифікувати як «індексний фонд». Для досягнення цієї мети Фонд планує використовувати пасивну стратегію управління активами. Ця стратегія включає:

По-перше, максимальне наближення структури портфеля Фонду до структури базового індексу. Беручи до уваги, що у будь-який конкретний момент часу структура портфеля Фонду може не відповідати структурі індексного кошика через вплив ринкових факторів, відхилення частки кожного цінного папера в активах Фонду від частки цієї цінні папери в кошику індексів допускається в межах 2 процентних пунктів. Якщо структура кошика буде змінена, Фонд спробує привести структуру портфеля у відповідність до нового складу кошика.

По-друге, мінімізація операційних витрат Фонду. Управління Фондом здійснюватиметься таким чином, щоб зменшити кількість операцій з акціями до мінімуму, якщо це не суперечить поставленим цілям.

У процесі діяльності Фонду планується утримувати не більше 5% активів у грошових коштах. Отримані в період утримання позицій в портфелі дивіденди будуть використовуватися для покриття витрат Фонду та направлятися на

додаткові емісії. Виплата дивідендів власникам інвестиційних сертифікатів не передбачається.

Таблиця 3.3 – Активи для формування інвестиційних стратегій

Назва фонду	Середньорічна доходність	Зміна				ВЧА/ 1 ЦП
		Тиждень	Місяць	Рік	З початку діяльності	
Біржовий фонд						
Індекс Української біржі	-3,9%	-0,78%	-1,35%	+45,64%	-29,73%	70,27 грн.
КІНТО-Голд	0,1%	-0,75%	+1,73%	-1,94%	-8,41%	10,03 грн.
Відкритий фонд акцій						
КІНТО-Еквіті	2,9%	-0,16%	-0,39%	+24,88%	31,5%	1 315,23 грн.
Закриті фонди акцій						
Синергія-4 (ЗНКІФ)	-4,9%	-0,30%	-0,33%	+27,74%	-43,75%	5 625,47 грн.
Синергія-5 (ЗНКІФ)	-6,9%	-0,39%	-0,25%	+34,80%	-54,89%	4 511,29 грн.
Синергія-7 (ЗНКІФ)	-1,2%	-0,48%	-0,59%	+44,57%	-11,52%	8 847,54 грн.
Синергія Клуб (ЗНКІФ)	н.д.	+0,10%	+0,09%	+86,97%	+192,38%	28 877,48 грн.
Збалансовані фонди (змішані за структурою активів)						
КІНТО-Класичний (відкритий)	13,7%	0,00%	+0,10%	+16,77%	+537,98%	637,98 грн.
КІНТО-Народний (інтервальний)	1,6%	-0,01%	-0,04%	+3,49%	+21,97%	1 219,70 грн.
«КІНТО-Казначейський»	14,6%	-0,30%	+0,48%	+30,74%	+16,19%	227,20 грн.
Фонди довгострокових інвестицій						
Синергія Ріал Істейт (ЗНКІФ)	-6,2%	0,00%	-0,25%	-4,01%	-56,96%	4 304,15 грн.
Пенсійний фонд						
Соціальний Стандарт	10,0%	-0,08%	+0,11%	+11,00%	+266,77%	3,67 грн.

Фонд орієнтований на різні категорії інвесторів:

1) Фізичні особи. Довгострокові інвестори, які мають тривалий інвестиційний горизонт, отримують індексний фонд, з прозорою структурою

активів, стратегією управління, яка мінімізує хибні рішення керуючих, та низькими витратами. Трейдери отримують ліквідний інструмент для торгівлі на фондовому ринку всередині торгового дня, хеджування та арбітражу.

2) Інституційні інвестори отримують ліквідний, прозорий та простий актив, який копіює динаміку ринку акцій та який може бути використаний для різних портфельних стратегій та хеджування ризиків.

Фонд «Індекс Української біржі» (тікер - KUBI) є унікальним проектом для українського фондового ринку. Це перший фонд, цінні папери якого вільно торгуються на біржі як звичайні акції. Фактично, це перший в Україні ETF (Exchange Traded Fund) - найбільш популярний на закордонних фондових ринках продукт. Принципи роботи фонду «Індекс Української біржі» аналогічні тим, які використовуються в класичних біржових індексних фондах за кордоном. Структура фонду майже повністю повторює склад індексного кошика Української біржі, який складається з акцій кращих українських компаній.

Принципи фондів ETF: Easy to use - простота використання; Transparency – прозорість; Flexibility – гнучкість.

Переваги KUBI. Широка диверсифікація. Через здійснення лише однієї операції – купівлі сертифікатів фонду, інвестор стає власником одразу цілого портфеля кращих українських підприємств.

Прозорість. Структура індексу завжди відома, а отже, і портфель фонду абсолютно прозорий.

Надійність. Біржовий індексний фонд – це інститут спільного інвестування, який перебуває під жорстким контролем з боку держави.

Доступність. Сертифікати фонду можна придбати у будь-якого брокера або через інтернет-трейдинг. В офісі компанії «КІНТО» мінімальна сума інвестування складає 5 000 грн., мінімальний лот на біржі - 10 ІС.

Низькі витрати. Купівля індексного фонду здійснюється швидко, легко, з мінімальними витратами. Винагорода за управління є дуже низькою порівняно з активно керованими фондами. Ліквідність. Продати сертифікати можна на біржі протягом будь-якого робочого дня в режимі реального часу. Інвестиційна декларація фонду представлена в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Інвестиційна декларація фонду «Індекс Української Біржі»

ІНВЕСТИЦІЙНА ДЕКЛАРАЦІЯ Закритого недиверсифікованого пайового інвестиційного фонду «Індекс Української Біржі» Приватного акціонерного товариства «КІНТО»
<p>Повне найменування Фонду – Закритий недиверсифікований пайовий інвестиційний фонд «Індекс Української Біржі».</p> <p>Фонд створено згідно з рішенням Правління Приватного акціонерного товариства «КІНТО» (Протокол від 10 грудня 2010 року).</p> <p>Мета створення Фонду – залучення грошових коштів інвесторів та забезпечення інвестиційних потреб інвесторів шляхом здійснення діяльності зі спільного інвестування.</p> <p>Активи Фонду складаються з цінних паперів, що входять до індексного кошика Індексу українських акцій, що розраховується Публічним акціонерним товариством «Українська біржа» (далі – «Індексний кошик»), та грошових коштів, причому середньомісячна частка грошових коштів в активах Фонду не може перевищувати 5 (п'яти) відсотків.</p> <p>У разі зміни складу Індексного кошика, Компанія приводить склад активів Фонду у відповідність до складу Індексного кошика не пізніше 10 (десяти) робочих днів з дня оприлюднення інформації про його зміну.</p> <p>Структура активів Фонду, що складаються з цінних паперів, крім випадку, зазначеного у п.5, має відповідати структурі Індексного кошика, причому відхилення частки кожного цінного папера в активах Фонду від частки цього цінного папера в Індексному кошику не може перевищувати 2 (два) відсоткові пункти.</p> <p>Структура активів Фонду має відповідати всім вимогам, встановленим чинним законодавством щодо структури активів недиверсифікованого інвестиційного фонду.</p> <p>Вимоги до структури активів Фонду, встановлені законодавством, застосовуються через 6 (шість) місяців з дати реєстрації Регламенту Фонду.</p> <p>При здійсненні управління активами Фонду Компанія дотримується всіх вимог, встановлених чинним законодавством щодо недиверсифікованого інвестиційного фонду.</p> <p>Розділ Г. Дані про проголошену емісію інвестиційних сертифікатів Фонду</p> <p>Спосіб розміщення випуску інвестиційних сертифікатів – публічне розміщення.</p> <p>Загальна номінальна вартість інвестиційних сертифікатів, які планується розмістити – 1 000 000 000,00 грн. (один мільярд грн. 00 коп.)</p> <p>Номінальна вартість інвестиційного сертифіката – 100,00 грн. (сто грн. 00 коп.)</p> <p>Кількість інвестиційних сертифікатів – 10 000 000 (десять мільйонів) штук.</p> <p>Форма існування інвестиційних сертифікатів – бездокументарна.</p> <p>Форма випуску інвестиційних сертифікатів – іменні.</p> <p>Порядок визначення дати початку розміщення інвестиційних сертифікатів – інвестиційні сертифікати Фонду починають розміщуватись на одинадцятий календарний день після опублікування зареєстрованого в Комісії Проспекту емісії інвестиційних сертифікатів Фонду (за умови, якщо на вказану дату інвестиційним сертифікатам Фонду буде присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер), а у разі, якщо такий день припаде на вихідний або святковий день – у перший робочий день після нього.</p> <p>Дата закінчення розміщення інвестиційних сертифікатів – 30/09/25.</p> <p>Порядок визначення ціни продажу інвестиційних сертифікатів Фонду.</p> <p>Інвестиційні сертифікати Фонду розміщуються за ціною, яка визначається як сума розрахункової вартості інвестиційного сертифіката Фонду та суми надбавки, розмір якої зазначено у п.10 цього розділу. Ціна розміщення інвестиційного сертифіката Фонду визначається на день надходження коштів на поточний рахунок Фонду.</p> <p>Розмір надбавки (знижки), що застосовується при продажу (достроковому викупі) інвестиційних сертифікатів Фонду – 1% (один відсоток) від розрахункової вартості інвестиційних сертифікатів Фонду.</p> <p>Порядок розміщення інвестиційних сертифікатів Фонду та їх оплати.</p> <p>Розміщення інвестиційних сертифікатів Фонду здійснюється Агентами, перелік яких зазначений у Розділі Є цього Проспекту, а у разі придбання інвестиційних сертифікатів Фонду Агентом – безпосередньо Компанією.</p> <p>Агентом може бути лише торговець цінними паперами, який є учасником торгів на ПАТ «Українська біржа» та бере на себе зобов'язання бути маркет-мейкером по інвестиційних сертифікатах Фонду на вказаному організаторі торгівлі.</p> <p>Особа, що бажає придбати інвестиційні сертифікати Фонду, (далі – «Інвестор») особисто або через довірену особу, що діє на підставі довіреності, оформленої належним чином, подає Агенту за адресою, що вказана у пункті 13 цього Розділу, заявку на придбання інвестиційних сертифікатів Фонду (далі – «Заявка на придбання»).</p> <p>Заявки на придбання приймаються кожного робочого дня з 10-ої до 11-ої години.</p> <p>Інвестору може бути відмовлено у прийомі Заявки на придбання у разі, якщо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - форма Заявки на придбання не відповідає вимогам, встановленим чинним законодавством; - на день подачі Заявки на придбання Агентом розміщена уся кількість інвестиційних сертифікатів Фонду, що передбачена відповідним договором;

- Заявка на придбання подана з порушенням умов, зазначених у пункті 11.4 цього Розділу, або після дати закінчення розміщення інвестиційних сертифікатів Фонду, яка зазначена у пункті 8 цього Розділу.

Одразу після прийняття Заявки на придбання з Інвестором укладається договір на придбання інвестиційних сертифікатів. У разі, якщо Інвестор-фізична особа на момент подачі Заявки на придбання перебуває у шлюбі чи проживає однією сім'єю з іншою особою, не перебуваючи в зареєстрованому шлюбі (далі – «співвласник»), такий договір укладається лише за згодою співвласника. Така згода надається співвласником у письмовій формі і:

- у простій письмовій формі (для цього співвласник зобов'язаний бути присутнім при укладенні вищезазначеного договору);
- у нотаріальній формі (при цьому при укладенні вищезазначеного договору присутність співвласника не потрібна).

Істотні умови такої згоди передбачаються умовами договору на придбання інвестиційних сертифікатів.

Придбаваючи інвестиційні сертифікати Фонду, Інвестор приєднується до Фонду, укладаючи договір на придбання інвестиційних сертифікатів, на наступних умовах:

Інвестор передає Компанії засоби інвестування (грошові кошти, за які були придбані інвестиційні сертифікати Фонду) для подальшого їх інвестування за вибором Компанії відповідно до інвестиційної декларації Фонду; укладаючи договір на придбання інвестиційних сертифікатів, Інвестор тим самим надає згоду на здійснення Компанією управління активами Фонду. Активами Фонду є сукупність цінних паперів, грошових коштів та інших активів, що сформована за рахунок коштів спільного інвестування;

повноваження Компанії щодо володіння та розпорядження активами Фонду, а також інші умови здійснення управління активами Фонду вказуються у вищезазначеному договорі, Регламенті Фонду та нормах чинного законодавства;

продаж Учасником усіх належних йому інвестиційних сертифікатів Фонду є підставою для припинення правовідносин з Компанією.

11.8. Оплата інвестиційних сертифікатів Фонду здійснюється Інвестором шляхом банківського переказу грошових коштів у сумі, зазначеній у Заявці на придбання (далі – «Сума Заявки»), на поточний рахунок Фонду.

11.9. Інвестор вважається таким, що виконав свої зобов'язання щодо оплати інвестиційних сертифікатів Фонду, якщо грошові кошти у сумі, зазначеній у Заявці на придбання, зараховані на поточний рахунок Фонду протягом дня подачі Заявки на придбання.

11.10. У разі, якщо грошові кошти за інвестиційні сертифікати Фонду будуть зараховані на поточний рахунок Фонду пізніше вказаного у пункті 11.9 цього Розділу строку, такі кошти повертаються їх власникові не пізніше наступного робочого дня з дня їх надходження.

11.11. У разі, якщо Сума Заявки перевищить загальну вартість придбаних за договором інвестиційних сертифікатів Фонду, такий надлишок повертається Інвестору у спосіб, що вказується останнім у Заявці на придбання. При цьому, якщо надлишок повертається шляхом виплати коштів з каси Агента, утримується сума комісії банку за видачу готівки.

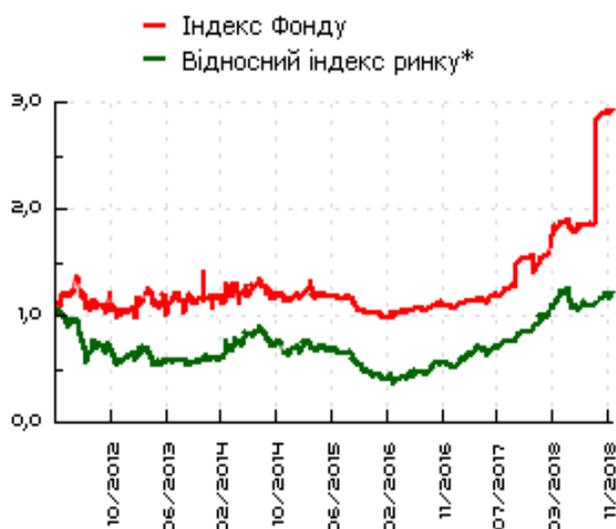
11.12. Компанія здійснює всі дії, що необхідні для списання інвестиційних сертифікатів Фонду на користь Інвестора, не пізніше наступного робочого дня з дня здійснення їх оплати.

Мінімальна Сума Заявки становить 70 000 (сімдесят тисяч) гривень.

Різноманітність стратегій. Можливість використовувати середнє та довгострокове інвестування, складні торгівлі та інвестиційні рішення, маржинальну торгівлю, механічні торгівлі системи, хеджування ризиків, торгівлю парами з ф'ючерсом на індекс UХ, гру на пониження тощо.

Альтернативним інструментом може бути вкладення у Закритий недиверсифікований корпоративний інвестиційний фонд «Синергія Клуб», який теж має високі темпи зростання вартості (табл. 3.5.; рис. 3.1.)

Мета та основні напрямки інвестування даного фонду – це максимальне зростання капіталу шляхом середньострокових інвестицій в акції українських компаній, що мають потенціал росту вищий за середній по ринку, та інші активи, дозволені чинним законодавством України.

а) динаміка фонду «Синергія Клуб»

а) структура фонду «Синергія Клуб»

Рисунок 3.1 – Характеристики фонду «Синергія Клуб»

Таблиця 3.5 – Ключові активи інвестиційного фонду «Синергія Клуб»

Найбільші позиції в портфелі	Тикер на Українській біржі	% ВЧА
Мотор-Січ	MSICH	17,7
Центренерго	CEEN	13,5
ДТЕК	DNON	11,3
ОВДП	194658	9,2
ОВДП	194138	7,2

Таким чином, ПАФ «Петрівка» має усі реальні можливості інвестування та розвитку підприємницької діяльності на біржовому ринку, що дозволить підприємству не лише збільшити дохід, а й зменшити рівень підприємницьких ризиків за рахунок їх диверсифікації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті виконання кваліфікаційної роботи бакалавра була досягнена поставлена мета і зроблено наступні висновки.

За результатами виконання першого розділу встановлено, що біржовий ринок є системою економічних та правових відносин, пов'язаних із випуском та обігом активів. Біржова діяльність – це одна з форм організованого ринку, тобто упорядкованого ринку, ступінь упорядкованості якого визначається правилами торгівлі, які регламентують процес купівлі – продажу того чи іншого виду активів. Головною рисою будь-якого організованого ринку є наявність організації, яка керує роботою ринку. Ознаками класифікації організованих ринків є: вид активу (ринки товарні, фондові і валютні); рівень організованості (ринки малоорганізовані, організовані і високоорганізовані); походження (ринки самоорганізовані, централізовані); форма торгівлі (оптові ринки, роздрібна торгівля, біржові ринки). Основними рисами біржової торгівлі є: приуроченість до певного місця і часу; підпорядкованість установленим правилам торгівлі; публічність; гласність; урегульованість з боку держави і громадськості; концентрація попиту і пропозиції за товарами, які реалізуються на біржі.

Основними етапами формування портфелів біржових операцій з активами є: вибір оптимального типу; оцінка прийнятності співвідношення ризику та доходності; визначення початкового складу; вибір схеми управління портфелем. При формуванні портфеля біржових активів важливе значення має: тип портфеля; диверсифікація інструментів; необхідність забезпечення високої ліквідності портфеля; необхідність забезпечення участі; рівень оподаткування доходу за окремими фінансовими інструментами. Сформований з урахуванням цих факторів портфель цінних паперів має бути оціненим у сукупності за критеріями доходності, ризику та ліквідності для того, щоб бути упевненим, що він за своїми параметрами відповідає такому типу портфеля, який визначений цілями його формування.

За результатами виконання другого розділу було проведено дослідження діяльності ПАФ «Петрівка». Аналіз основних економічних і фінансових

показників засвідчив, що підприємство нормально працює, хоча й має певні проблеми у господарюванні. Так, середня вартість сукупного капіталу у 2020 р. порівняно з 2018 р. збільшився з 63957,5 тис. грн. до 68975,5 тис. грн., а у 2020 р. в порівнянні з 2019 р. зменшилася на 1066,5 тис. ., що складає 7,85%, що до середньої вартості власного капіталу зберігається тенденція збільшення. Можемо зробити висновок про те , що вартість основних активів з кожним роком збільшується, порівняно з 2020 р. до 2018 р. становить 19538 тис. грн. і відповідно 2020 р. до 2019 р. становить тис. грн. Середня вартість оборотних засобів у 2020 р. до 2018 р. зменшилася на 14,05%, а в 2020 р. в порівнюванні з 2019 р. зменшилася на 5456 тис. грн., у відсотковому співвідношенні становило 13,64%. Найбільший дохід склав 64271 тис. грн. у 2019 р. порівняні з 2018 р. 51400 тис. грн. і зберігається тенденція до збільшення у 2020 р порівняно з 2018 р.

Фонд оплати праці працівників протягом усіх 3-х порівнювальних років зростає нерівномірно. У 2018 р. він склав 5773 тис. грн., а в 2020р. 6614 тис. грн., у відсотковому співвідношенні склав +14,57%, а 2020 р. до 2019 р. -2,71% або зменшився на 184 тис. грн. Коефіцієнт зносу найбільший став в 2012 р. і становив 0,48, а найменший показник став в 2019 р. – 0,41. Коефіцієнт оновлення основних засобів зберіг зростаючу тенденцію з 0,04 у 2018 р. до 0,06 у 2020 р. Фондовіддача у порівнянні 2020р. до 2018 р. має тенденцію до зростання, а фондоозброєність також збільшується, що позитивно відбивається на діяльності підприємства. Рентабельність належить до показників, що певною мірою узагальнено характеризують економічну ефективність діяльності підприємства. В ньому відображаються результати затрат не лише живої, а й уречевленої праці, ступінь використання засобів виробництва, якість реалізованої продукції, рівень організації виробництва та його управління. Рентабельність продажу в 2018 році склав 0,42 %, що більший показник ніж за 2019 р. який склав 0,17%, та в 2020 р. вона зростає до 10,21 %. Аналіз стану охорони праці на підприємстві засвідчив, що на підприємстві створена і ефективно функціонує система управління охороною праці, у яку входить один фаховий спеціаліст, а за період з 2018 по 2020 роки витрати на працезахоронні заходи збільшились Також нещасних випадків на підприємстві за три звітні роки виявлено не було, тому відзначено, що у структурі

планово-економічних відділів підприємства, облаштування робочих місць і умов праці охорона праці відповідає вимогам норм і виду виконуваної роботи.

У третьому розділі роботи було запропоновано напрями вкладення коштів у висоліквідні та прибуткові біржові активи, за рахунок поліпшення контролю, планування, перерозподілу ресурсів між постійними активами і оборотними коштами. На підставі аналізу структури активів біржового ринку України, було з'ясовано, що найбільш привабливими для підприємств мають стати ОВДП або інвестиційні сертифікати інститутів спільного інвестування. За результатами дослідження для ПАФ «Петрівка» груп було запропоновано цінні папери КУА «КІНТО», які протягом останнього року демонструють високі темпи зростання вартості і відповідають стратегічним уподобанням підприємства.

Одержані в процесі виконання кваліфікаційної роботи бакалавра результати можуть бути використані у практичній діяльності ПАФ «Петрівка», і сприятимуть зростанню дохідності активів підприємства та підвищенню ефективності господарювання.

ГЛОСАРІЙ

1. Біржова торгівля - діяльність біржі та учасників біржових торгів, спрямована на здійснення та виконання біржових угод.
2. Біржова угода - угода, укладена на біржових торгах учасниками біржових торгів від свого імені або за дорученням третіх осіб, наслідком якої є укладення біржового контракту.
3. Біржовий арбітраж - спеціальний підрозділ біржі, який створюється для вирішення спорів з біржових угод та інших питань біржової торгівлі на біржі.
4. Біржовий збір - плата за організацію та проведення біржових торгів, що сплачується їх переможцями.
5. Біржовий контракт - договір, укладений між учасниками біржових торгів, відносно виконання угоди на поставку біржового товару проти його оплати.
6. Біржовий товар - будь-який товар, допущений до біржових торгів.
7. Брокери - це уповноважені особи брокерських контор, акредитовані на біржі, обов'язки яких полягають у виконанні доручень членів біржі, яких вони представляють щодо здійснення біржових операцій шляхом укладення контрактів і поданні здійснюваних ними операцій для реєстрації на біржі.
8. Брокерська контора - непостійний член біржі, учасник біржових торгів, що орендує біржове місце у постійного члена біржі, який здійснює біржові операції від свого імені і за власний рахунок, або надає посередницькі послуги для здійснення біржових операцій третім особам (клієнтам).
9. Відкритий ключ - параметр криптографічного алгоритму перевірки електронного цифрового підпису, доступний суб'єктам відносин у сфері використання електронного цифрового підпису.
10. Внутрішній документ біржі - документ, що приймається біржовим комітетом та іншими керівними органами біржі відповідно до її компетенції.
11. Гарантійне забезпечення - грошові кошти, які сплачує учасник біржових торгів, для участі у торгах, розмір якого встановлюється чинним законодавством або біржою.
12. Голосові біржові торги - це торги, що публічно і гласно проводяться в

торгівельних залах біржі за участі учасників біржових торгів по товарах, допущених до реалізації на біржі.

13. Дисциплінарна відповідальність - відповідальність учасників торгів, передбачена Дисциплінарним кодексом за вчинення дисциплінарного порушення.

14. Дисциплінарна комісія - Дисциплінарна комісія біржі, яка створена та здійснює діяльність на підставі і у відповідності до Положення про неї.

15. Дисциплінарне порушення - діяння, за яке відповідно до Дисциплінарного кодексу встановлена дисциплінарна відповідальність.

16. Заявка на купівлю - комерційна пропозиція учасника біржових торгів на купівлю товару, оформлена за встановленою біржею формою.

17. Заявка на продаж - комерційна пропозиція учасника біржових торгів на продаж товару, оформлена за встановленою біржею формою.

18. Електронні біржові торги - процедура здійснення біржових торгів у програмному продукті електронна торгова система через мережу Інтернет.

19. Електронний підпис - дані в електронній формі, які додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані та призначені для ідентифікації підписувача цих даних.

20. Електронний цифровий підпис - вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача.

21. Електроенергетика - галузь економіки України, що забезпечує споживачів енергією.

22. Електронна торгова система - сукупність баз даних, технічних, програмних, телекомунікаційних та інших засобів, що забезпечують можливість введення, зберігання і обробки інформації, необхідної для проведення біржових торгів, підтвердження фактів здійснення біржових операцій та контролю за їх виконанням, складова програмно-технічного комплексу, що забезпечує проведення електронних біржових торгів в секціях товарного ринку.

23. Картка угоди (тікет) - документ, що підписується учасниками голосових біржових торгів, які уклали угоду, у якій зазначені дані торгів, позиція бюлетеня,

кількість, ціна (продавця (пропозиції), покупця (попиту), ціна біржової угоди), реєстраційні номери члена біржі (продавця) і члена біржі (покупця).

24. Конфіденційна інформація - будь-яка інформація, що має дійсну або потенційну цінність в силу її невідомості третім особам, не призначена для широкого розповсюдження та/або використання необмеженим колом осіб у межах чинного законодавства.

25. Котирувальна комісія біржі - створюється для забезпечення котирування (встановлення рівня) цін на товари, які реалізуються на біржі та підлягають котируванню.

26. Крок торгів - величина, на яку змінюється вартість одиниці біржового товару чи лоту під час проведення торгів.

27. Лот - мінімальна торгова одиниця, яка включає будь-яку групу біржового товару, виставленого на продаж.

28. Маклер - особа, уповноважена Біржею здійснювати ведення біржових торгів і контролювати дотримання Правил біржової торгівлі в ході біржових торгів.

29. Непостійний член біржі - це член біржі, який одержав членство шляхом оренди біржового місця у постійного члена біржі.

30. Опціон, опціонний контракт - стандартний документ, який засвідчує право придбати або продати цінні папери (товари, кошти) на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією ціни на час укладення такого опціону або на час такого придбання за рішенням сторін контракту.

31. Особистий ключ - параметр криптографічного алгоритму формування електронного цифрового підпису, доступний тільки підписувачу.

32. Постійні члени біржі - засновники біржі та юридичні або фізичні особи, прийняті до її складу згідно із статутом біржі, які сплатили вступний внесок та мають певну сукупність квот (біржових місць).

33. Прозорро - система державних закупівель надає можливість всім бажаним постачальникам та підрядним організаціям стати учасником публічних закупівель. У відповідності до норм законодавства України з серпня 2016 року всі державні тендери проводяться виключно за допомогою електронних платформ,

що підключені до системи ProZorro.

34.Прозорро.Продажі – проект, створений з метою реалізації державних активів за принципами вільної конкуренції, публічності, доступності та ефективності.

35.Ревізійна комісія - орган біржі, який контролює її фінансово-господарську діяльність.

36.Робочі групи біржі - консультативно-дорадчі постійно діючі органи біржі.

37.Розрахункова палата - орган, що виконує роль єдиного розрахунково-фінансового центру при здійсненні біржових угод.

38.Своп (від англ. swap - обмін, заміна) є угодою про обмін активів, процентних виплат, процентних ставок або інших характеристик, вказаних в угоді, з метою оптимізації структури капіталу компанії і отримання додаткового доходу.

39.Секція - спеціалізований напрям діяльності біржі, в рамках якого здійснюється біржова торгівля певною групою біржових товарів.

40.Сертифікат відкритого ключа - документ, виданий центром сертифікації ключів, який засвідчує чинність і належність відкритого ключа підписувачу. Сертифікати ключів можуть розповсюджуватися в електронній формі або у формі документа на папері та використовуватися для ідентифікації особи підписувача.

41.Система електронного документообігу - організаційно-технічна система, що встановлює загальні принципи здійснення електронного документообігу між біржею, учасниками біржових торгів та іншими суб'єктами біржової інфраструктури.

42.Технічний доступ до програмно-технічного комплексу - технічний доступ користувача до підсистем програмно-технічного комплексу.

43.Товарна біржа - організація, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій.

44.Торги - торги, аукціони, інші біржові операції.

45. Торгова сесія - період торгового дня, протягом якого учасники біржових торгів здійснюють біржові угоди.

46. Торговий день - день, у який на біржі проводяться біржові торги біржовим товаром.

47. Учасник торгів - член біржі, що набув відповідного статусу згідно статуту біржі та інших внутрішніх документів біржі.

48. Форс-мажорні обставини - події або обставини, які дійсно знаходяться поза контролем сторони, настали після укладення біржового контракту, виставлення заявки на торги та носять непередбачений і невідворотний характер.

49. Ф'ючерс (ф'ючерсний контракт) - стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, (можливо ще не виготовлені) товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту.

50. Ціна продавця (пропозиції) - ціна, з якої починаються біржові торги з даного біржового товару (групи товарів) в даній торговій сесії.

51. Ціна покупця (попиту) - ціна, яку у ході біржових торгів з даного біржового товару (групи товарів) в даній торговій сесії пропонує покупець (учасник біржових торгів).

52. Ціна біржових угод - ціна, за якою здійснена біржова угода з даного біржового товару (групи товарів) в даній торговій сесії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] / Закон України № 436–IV від 16.01.2003 року – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. - URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/>
3. Закон України від 23 лютого 2006 р. №3480 - IV «Про цінні папери та фондовий ринок» [Електронний ресурс]. – URL : www.rada.gov.ua
4. Закон України від 30 жовтня 1996 р. №448/96 – ВР «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [Електронний ресурс]. – URL : www.rada.gov.ua
5. Азаренкова Г.М. Порівняння динаміки руху ключових фондових індексів США та України/ Г.М. Азаренкова, В.О. Удовік// Журнал «Financial and credit activity^ problems of theory and practice» URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/91070/89391>
6. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>.
7. Антикризовий менеджмент : навч. посібник / Л. І. Скібіцька, В. В. Матвеєв, В. І. Щелкунов, С. М. Подреза. – Київ : ЦУЛ, 2014. 584 с.
8. Артимонова І.В. Аналіз діяльності фондових бірж на ринку цінних паперів України. Матеріали V-ої Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасний менеджмент: проблеми та перспективи розвитку», (Херсон 29 травня 2020 року). Херсон: ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», 2020. С. 252 - 255.
9. Берлач А.І. Біржове право України: [навч. посіб.] / А.І. Берлач. К.: Університет «Україна», 2014. 316 с.
10. Біловодська О.А. Біржовий ринок у світі й Україні та фінансові механізми його розвитку. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. №13 (Жовтень). С. 484-488.
11. Бондарчук Ю.П. Виникнення інститутів біржової торгівлі в Україні. Вісник Кіровоградського національного технічного університету. 2012. № 9. С.

122- 26.

12.Бралатан В.П. Розвиток біржового ринку в Україні: Історія діяльності товарних бірж в Україні [Електронний ресурс] – URL: http://revolution.allbest.ru/bank/00094454_9.html.

13.Вавдійчик І. М. Сучасний стан та тенденції розвитку біржової торгівлі в Україні. Економіка та управління підприємствами. 2017. С. 182.

14.Гавриленко А.С. Розміщення корпоративних цінних паперів на фондових біржах України. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. №9. С. 32-36.

15.Галушка Є.О. Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку. Молодий вчений. 2017 р. №4(44). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/147.pdf>.

16.Гашутіна, О. Е., and Д. Л. Тарасенко. Актуальні аспекти управління діяльністю товарних бірж в Україні. Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури. 2019. №1. С. 71-76.

17.Григоревська О.О. Особливості функціонування віртуальних криптовалют: економічний аспект. Журнал «Глобальні та національні проблеми економіки». 2016. № 14. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/152.pdf>.

18.Дегтярьова Н.В., Долінський Л.Б., Леонов Д.А. Управління активами в Україні: Навчальний посібник. К.: УІРФР, 2015. 276 с.

19.Дегтярьова Н.В., Леонов Д.А., Січевлюк В.А. та ін. Фондовий ринок в Україні: Навчальний посібник. К.: УІРФР, 2015. 600 с.

20.Домбровський В.С. Гіпотеза ефективного ринку як сучасна концепція фондового ринку. Економічна теорія та історія економічної думки. 2013 р. № 1 (139).

21.Загурський О. М. Проблеми та перспективи біржової діяльності в аграрному секторі економіки. Фінанси України. 2014. №5. С. 86-95.

22.Згурська, О. М., Т. В. Сьомкіна, and І. В. Гужавіна. Фундаментальні тренди розвитку світової біржової торгівлі. Інвестиції: практика та досвід. 2020. 24. С. 5-9.

23.Ільчук М.М. Методичні підходи до оцінки ефективності підприємницької діяльності аграрної сфери. Економіка АПК. 2017. № 5(271). С. 51-58.

24. Ільчук М.М. Підприємництво та організація агробізнесу. Навчальний посібник / К. : Аграр Медіа Груп, 2017. 442 с.
25. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. 2019. URL: <http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytics>.
26. Калабухова С.В. Аналітичні показники діяльності суб'єктів суспільного інтересу/ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/01/323.pdf>.
27. Калинець К. С. Аналіз світового досвіду організації фондової біржі в контексті можливостей його використання в Україні. Регіональна економіка. 2015. №3. С. 182-191.
28. Калинець К. С. Теоретичні аспекти визначення ефективності функціонування біржі в Україні. Економіка і регіон. 2015. №4. С. 195-199.
29. Ковальчук С. В., Дrajниця С. А., Карпенко В. Л. Світові тренди та тенденції розвитку біржової торгівлі на сучасному етапі. Підприємство і торгівля. 2018. С. 12.
30. Конопля Ю.О. Місце біржової діяльності в національній економіці країни. Держава та регіони. Серія: Економіка і під-во. 2016. №6. С. 31-35.
31. Король М.М. Валютний ринок України: стан, проблеми й перспективи. Міжнародний науково-виробничий журнал «Економіка та управління національним господарством». 2015 р. № 28.
32. Крамаренко В.І. Біржова діяльність :навч. посіб. – К. : ЦУЛ, 2013. 264 с.
33. Кублікова Т.Б. Основні функції ринку цінних паперів інститутів спільного інвестування. Одеський державний економічний університет URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/408/1>.
34. Мацкевич Я.М. Роль біржової діяльності у розвитку інфраструктури регіональної торгівлі сільськогосподарською продукцією. Актуальні проблеми економіки. 2015. №6. С. 177-182.
35. Машлій Г. Проблеми підвищення ефективності біржової торгівлі в Україні. Вісник ТДТУ. Серія «Економіка». 2016. № 1. С. 170-172.
36. Миронюк М.О. Особливості технічного аналізу фондового ринку.

Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 22.

37. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Фондові біржі.
URL: <https://www.nssmc.gov.ua/register/litsenzuvannia-ta-reestratsiia/stock-exchanges/>.

38. Обрителько Б. А. Менеджмент посередницької біржової діяльності: навч. посіб. Київ, 2013. – 264 с.

39. Олексин І. І., Бас Ю. О. До питання проблем і перспектив розвитку біржової торгівлі в Україні. Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. 2021. №62. С. 101-107.

40. Павлова О.М. Сучасний стан валютного ринку України та проблеми його функціонування. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2013 р. – № 5 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?>.

41. Парандій О. Гіпотези ефективного ринку та випадкових блукань на фондовому ринку України. Формування ринкових відносин в Україні. 2013 р. № 7-8. С.146-147.

42. Паска І.М. Формування та функціонування біржової та електронної торгівлі сільськогосподарською продукцією. Ефективна економіка. 2015. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4235>.

43. Пахомова І. Г. Сучасний стан фондових бірж України. Ефективна економіка. 2017. №11. URL: www.economy.nayka.com.ua.

44. Пугачова Є.В. Розвиток функціонування ринку цінних паперів в Україні. Право і суспільство. 2014. №1. URL: <http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2014/1-2014/14.pdf>.

45. Резнік Н.П. Біржовий і фінансовий ринок України: проблеми і перспективи розвитку / за ред. О.Ю. Могилевської. К. : КиМУ, 2017. 315 с.

46. Резнік Н.П. Біржовий ринок: навчальний посібник. – К. : Вид-во КиМУ, 2016. 248 с.

47. Резнік Н.П. Особливості функціонування вітчизняного біржового товарного ринку у сучасних умовах. Наукові праці МАУП. 2016. Вип. 50 С. 115-119.

48. Роберт Л. Сміт Українські фондові біржі: проблемні питання і

рекомендації // USAID, 17 січня 2016 року. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.usaid.com.ua>

49.Рябченко, О. О. Світова та вітчизняна практика еволюційного розвитку біржової діяльності на ринку сільськогосподарської продукції. Економіка АПК. 2015. №9. С. 143-146.

50.С.Лі, М. Альфорд, Д. Крессон, Л. Гарднер. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на капіталізацію біржового ринку: аналіз панельних даних. Бізнес та економічні дослідження. 2017. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/0b99/9f4027f32cf556fa749784bc06808b9457eb.pdf>.

51.Самофалов П. П. Загальні аспекти розвитку біржової діяльності в Україні. Держава та регіони. Серія: Економіка і під-во. 2014. №6. С. 122-126.

52.Солодкий М. О. Біржовий ринок в Україні: стан та виклики сьогодення. Матеріали всеукраїнського семінару. Київ. 2018. С. 34.

53.Солодкий М. О. Біржовий ринок: Навч. посіб. / М. О. Солодкий. 2-ге вид., випр. К. : Джерела М, 2015. 336 с.

54.Солодкий М. О. Біржовий товарний ринок: монографія. КОМПРИНТ, 2015. 576 с.

55.Сохацька О.М. Біржова справа: Підручник. 2-ге вид. змін. й доп. Тернопіль: Карт-бланш; К.: Кондор, 2013. 632 с.

56.Стирський М.В. Макро-та мікроекономічна ефективність фондових бірж України. Економіка та держава. 2020. №9. С. 38-43.

57.Сусіденко Ю.В. Основні тенденції розвитку валютного ринку України. Журнал «Молодий вчений». 2015. №12(27) URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/12/79.pdf>.

58.Торгівля цінними паперами. Підручник / За редакцією доктора економічних наук, професора В. І. Грушка. К. : Університет економіки та права «КРОК», 2011. 392 с.

59.Українська біржа, Інформація про торги. URL: <http://www.ux.ua/ua/marketdata/marketresults.aspx>.

60. Фондова біржа «Перспектива». URL: <http://fbp.com.ua/>.

61. Фондова біржа ПФТС, Підсумки торгів. URL: <https://pfts.ua/trade->

info/trade-results.

62.Фундаментальний та технічний аналіз цін товарних та фінансових ринків. Навчальний посібник / Сохацька О.М., Роговська-Іщук І.В., Вінницький С.І. К. :Кондор, 2012. 305. С

63.Химич І. Фундаментальний аналіз фінансового ринку. Галицький економічний вісник. 2013. №2(41). URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/3064/2/GEB_2013_v41_No2-I_Khymych-Fundamental_analysis_of_financial_market__134.pdf

64.Циганкова Т. М. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ : монографія. – Київ : КНЕУ, 2015. 660 с.

65.Шарапа О.М. Розвиток біржової торгівлі в аграрній сфері економіки України [Електронний ресурс]. URL : http://www.nbuuv.gov.ua/portal/chem_biol/Agroin/2010_4-6/SHARAPA.pdf.

66.Шостак Л. В., Близнюк А. Л., Богдан М. А. Становлення біржової діяльності в Україні. Причорноморські економічні студії. Вип. 41. 2019. С. 84.

67.Якушик І.Д. Інституціональна структура регулювання фінансового ринку: адаптація зарубіжного досвіду. Збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України. 2014. № 2. С. 400–407.

68.Ящищак О. Р. Моделі державного регулювання ринку фінансових послуг. Адвокат. 2013. № 3. С. 28-33.